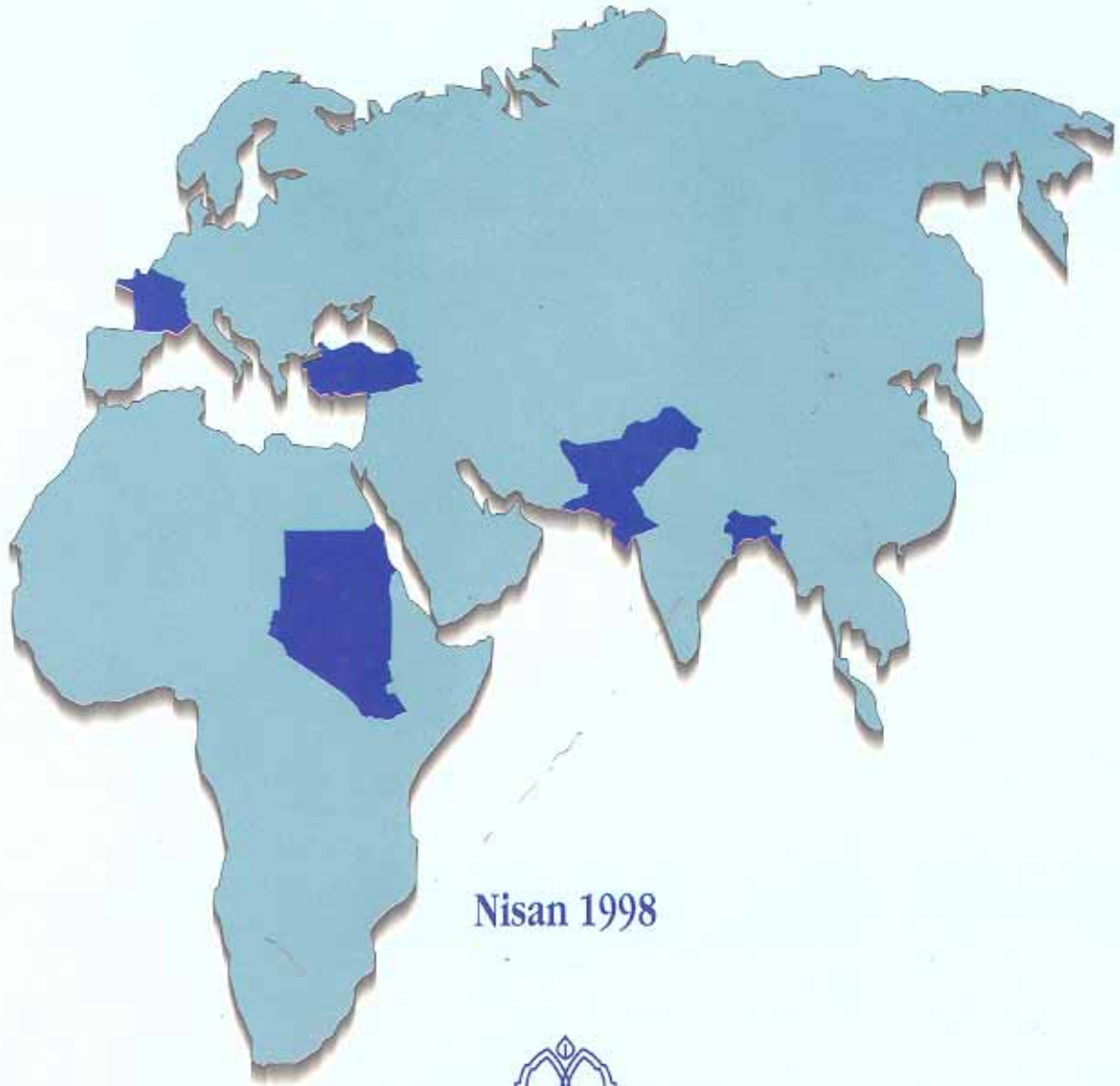

MÜSİAD
BANGLADEŞ-PAKİSTAN
SUDAN ve FRANSA
GEZİ RAPORU

Nisan 1998

MÜSİAD

MÜSİAD ARAŞTIRMA RAPORLARI-29

MÜSİAD'IN
BANGLADEŞ-PAKİSTAN
SUDAN VE FRANSA
GEZİ RAPORU

NİSAN 1998

MÜSİAD

(MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ)

Adres: Mecidiye Cad. No: 7/50, Mecidiyeköy - 80310 İSTANBUL
Tel: (0.212) 213 61 00 Fax: (0.212) 213 78 90

Hazırlayanlar:

Serdar am

MÜSLAD Genel Sekreter Yardımcısı

Doç. Dr. Yusuf Balcı

MÜSLAD Ekonomik Değişimci

Yusuf Cevahir

MÜSLAD Üyesi, Sudan Gazisi Heyet Başkanı

ISBN 975 - 7215 - 23 - 6

İ Dizen

Sina 532 51 79

Baskı

Eksen 613 86 30

Önsöz

MÜSİAD olarak yurtdışına gerek üyelerimiz gerekse ekiplerimizle yapmış olduğumuz gezileri rapor halinde kamuoyuna sunma geleneğinin bu sayısında Bangladeş, Pakistan, Sudan ve Fransa ele alınmaktadır.

Ülkeler asırlar boyu ticari ve siyasi hinterland'larını devamlı geniş tutma özleminin hiç bir zaman uzak kalmamıştır. Zaman olmuş kazandıkları alanı terk etmişler, zaman olmuş tekrar elde etmişlerdir. Günümüzde kimileri sınırsal yakınlıkları değerlendiren ekonomik ve hatta siyasi birlikler kurmuşlar, pazarlarını genişletmeyi hedeflerken siyasi beklentilerini de beraber taşımışlar, kimileri de deniz ve kıta aşırı büyük pazarları ele geçirerek ticari kimliklerini ön plana almışlardır.

Tabii hesap yapmasını bilenler, ileriye görebilenler, strateji ilmini kavrayanlar bağımsız düşünme ve düşündürme yeteneğine sahip olanlar, sıvrilerek kendilerinden söz ettirmişlerdir. Tarihte denize açılanlar, uzakları kendine yakın edenler, dünyada dolaşmasını bilenler kazananlar olmuş, farklılıkları bir araya getirip değer oluşturabilenler de bilgi ve muvaffak olma zenginliğini elde etmişlerdir. Tarihe baktığımızda, dürüst ve Müslüman tüccarlar bunu başarmışlardır. Bugün de onlardan bu beklenmektedir. Kimileri geniş nüfuslarla ticari birliktelik oluşturarak pazarlarını genişletmekte ve bununla birlikte siyasi etkinliklerini de arttırmaktadır.

İşte direkt hava seferimiz bile olmayan Bangladeş 130 milyon nüfusa sahip, Türkiye'nin iki mislidir, ama Türkiye'nin 1/5 oranında alana sahip. Pazar talebinin birçok maldan ancak % 10'u bulunabilmekte, bununla birlikte serbest bölgesine Pasifik'ten ve Batıdan birçok şirket yerleşmiş, iç ve dış potansiyeli değerlendirmektedir. Gözlerimiz kardeş ülkede, ülkemizin dost insanlarını ve yatırımcılarını aramakta.

Diğer yandan, Pakistan'da Odalar Birliği Başkanı'nın bize bildirdiği 181 yeni büyük proje dost yapımcıları bekliyor. Şu anda orada otoyol ve bazı alt yapı işlerini alan Türk müteahhitlerinden övgü ile bahsedilmektedir.

Bu arada, MÜSİAD'ın ticari gezileri ile birlikte gittikçe gelişen SUDAN ile ticari köprü, nihayet hava bağlantısını kurma başarısını sağlamış bulunmaktadır. SUDAN'ın devamlı yatırım atakları, bizleri bu kardeş ülke ile daha yakın olmaya mecbur kılmaktadır.

Gümrük Birliği'nin ticaretimizde olumsuz gelişmelere sebep olsa bile Fransa'ya yaptığımız son geziye Paris Ticaret Odası ve Türk-Fransız İş Konseyi ile yapılan temaslarda ortak yatırım imkanları geliştirilmiş olup, çok faydalı olarak nitelendireceğimiz çalışmalar Fransa'daki Türk işadamları tarafından da takip edilmektedir.

Avrupa'da eski Doğu Bloku yeni AB adayı ülkeler ile Asya'ya yönelen üretim kaynaklarından da Türkiye olarak istifade etmeli, bilgi ve pazar genişlemesi açısından yer değiştiren yatırımlara ev sahipliği yapmalıyız.

Doğusu, Batısı, Kuzeyi ve Güneyi ile Dünya ticareti küreselleşip sınır tanımazken, Türkiye de ileriye dönük ciddi çalışmaları Devlet ve Özel sektör el birliği yapabilmelidir. Özel sektörün Türkiye ekonomisindeki lokomotif olgusunda orta ölçekli firmaların payı dikkate alınarak, gereken destek sağlanmalıdır.

Natık Akyol

*MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı
Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı*

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM	
BANGLADEŞ GEZİ RAPORU	5
II. BÖLÜM	
PAKİSTAN GEZİ RAPORU	19
III. BÖLÜM	
SUDAN GEZİ RAPORU	37
IV. BÖLÜM	
FRANSA GEZİ RAPORU	57

MÜSİAD'IN
BANGLADEŞ VE PAKİSTAN
İŞ GEZİSİ
(6-13 Şubat 1998)

Hazırlayan
Doç. Dr. Yusuf Balcı
MÜSİAD Ekonomi Danışmanı

I. BÖLÜM

BANGLADEŞ
GEZİ RAPORU

BANGLADEŞ • TEMEL BİLGİLER VE EKONOMİK GÖSTERGELER

Yüzölçümü	: 144.000 Km ²
Nüfus	: 123.062.800 (Haziran 1996)
Nüfus Artış Oranı	: % 1,85
Başkent	: Dakka
Büyük Şehirler	: Dakka, Khulna, Chalna Port, Barisal, Chandpur, Rajshahi, Rangpur
Dil	: Bangal (resmi), İngilizce
Din	: İslam
Para Birimi	: Taka (Tk), 1 ABD Doları = 46 Taka (Şubat 1998)
Cografî Konum	: Güneydoğu Asya
İklim	: Tropikal; kışlar kuru ve ılık, yazlar sıcak ve yağışlı
Yönetim Biçimi	: Cumhuriyet
Bağımsızlık Tarihi	: 16 Aralık 1971 (Pakistan'dan)
Millî Bayramı	: Bağımsızlık Günü, 26 Mart (1971)
Bağımlılık Oranı	: % 58
Bebek Ölüm Hızı	: Her 1.000 doğumda 102,3 ölüm
Ortalama Yaşam Süresi	: 55,86 yıl
Doğal Kaynaklar	: Doğal Gaz, Elverişli Arazi, Kereste
GSMH (satınalma gücü paritesine göre)	: 144,5 milyar Dolar
Kişi Başına Düşen Millî Gelir	: 220 Dolar
GSMH Büyüme Hızı	: % 4,6
İşgücü	: 50,1 milyon
Sanayi Alanları	: Jüt Üretimi, Pamuğa Dayalı Tekstil, Gıda Üretimi, Çelik, Gübreçilik
Sanayi Üretim Artışı	: % 8,5
Tarım Ürünleri	: Jüt, Pirinç, Buğday, Çay, Şekerkamışı, Patates, Sığır Eti, Süt, Kümes Hayvanları
Enflasyon	: % 4,5
İhracat	: 2,7 milyar Dolar (1995)
İthalat	: 4,7 milyar Dolar (1995)
Başlıca Ticaret Ortakları	: Amerika, Batı Avrupa Ülkeleri, Almanya, İtalya, Hong Kong, Singapur, Çin, Japonya
Başlıca İhraç Ürünleri	: Hazır Giyim, Jüt ve Jüt Ürünleri, Deri, Karides
Başlıca İthal Ürünleri	: Sermaye Malları, Petrol, Gıda, Tekstil
Dış Borç	: 15,7 milyar Dolar (1995)
Kamu Gelirleri	: 2,8 milyar Dolar
Kamu Harcamaları	: 4,1 milyar Dolar

GENEL GÖZLEMLER

Bangladeş nüfus yoğunluğu çok yüksek olan, kişi başına 220 ABD\$ düzeyinde milli gelire sahip, dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer alan Müslüman bir ülkedir. Dünyadaki genel gelir dağılımındaki adaletsizlik bir sorun olarak önemini korurken, özellikle Müslümanlar arasında da böyle bir uçurumun bulunması, Bangladeş gibi bazı ülkelerde yaşayan milyonlarca Müslüman'ın en temel insani ihtiyaçlarını karşılayamaz halde olması üzücü bir durumdur. Ancak, tam bir fakirlik içindeki Bangladeş'in güzel insanların zengin kalpleri özellikle Türklere karşı sevgi dolu. Böylesine düşük bir refah seviyesine sahip hiçbir Batılı toplumun ayakta durması mümkün değilken bu insanlar huzurlu ve mutlu bir şekilde imkanları dahilinde çalışıyorlar, yaşıyorlar, sosyal faaliyetlerde bulunuyorlar, dünya siyasetiyle ilgileniyorlar. Yine bu insanlar 75 yıl önce Kurtuluş Savaşı'nda varlarını yoklarını Türkiye'ye İslami dayanışma duygusuyla göndermişlerdir.

Türkiye ile tarihi bir dostluk bağına sahip Bangladeş halkı aynı duygularla 6-10 Şubat 1998 tarihlerinde kondilerini ziyaret eden MÜSIAD Genel Başkan Yardımcısı ve Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Natic Akyol başkanlığında MÜSIAD Danışmanı Doç. Dr. Yusuf Balcı, Abdurrahman Çınar, Karadeniz Ereğli Şube Başkanı Engin Özasan, Sait Kiliç ve Mustafa Alkan'dan oluşan 6 kişilik MÜSIAD heyetini büyük bir misafirperverlikle karşılamıştır. Dört gün süren gezi süresince heyet Sanayici ve İşadamları Derneği (İBA) tarafından ağırlanmış ve son derece düzenli ve verimli bir program dahilinde temaslara sağlanmıştır. MÜSIAD heyetinin ziyareti yazılı basında ve Radyo-TV'lerde sürekli yer almıştır. MÜSIAD'a gösterilen misafirperverlik ve önem son derece etkileyici olmuştur.

Heyet Dakka'daki temaslarna ilave olarak ülkenin Güneybatısındaki liman ve sanayi şehri olan Çittagong'u da ziyaret etmiştir. Ziyaretler genelde Ticaret ve Sanayi Odalarındaki Başkan, Yönetici ve İşadamları ile temaslara ve fabrika ziyaretleri şeklinde gerçekleşmiştir.

Bangladeş, sınırlı fakat yılda 3-4 kez ürün alınabilen çok verimli ve sulak bir ziraat alanı sahiptir. Ziraat ürünleri içinde jüt ve pirinç en büyük yer tutar. Buna bağlı olarak jüt imalatı gelişmiştir. Ülkede ayrıca ucuz işçilik imkanı yerli ve yabancı menşeli tekstil sanayinin gelişimine büyük bir hız vermiştir. Bu şekilde biri Dakka'da diğer de (heyetimizin de ziyaret ettiği) Çittagong'da olmak üzere yabancı yatırımcılara oldukça cazip imkanlar sunan iki İhracat Geliştirme Bölgesi mevcuttur. Bir üçüncü İGB de 1998 yazında açılacaktır. Ülkenin kaynakları dolayısıyla

la tekstil ve özellikle konfeksiyon sanayi hızla gelişmektedir. Bangladeş deri bakımından da zengindir. Hayvanları yeterince beslenemediğinden derilerinin kalitesi oldukça yüksektir. Ülkede balıkçılık da gelişmiştir. Ucuz işçilik imkanı gemi bozma-parçalama işini de Bangladeş'e çekmiştir. Çittagong'da gemilerden çıkan her tür makina aksamı, mobilya v.s. satılmaktadır. Son yıllarda Bangal Körfezi'nden çıkarılan doğal gaz ülke için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Ülkenin dış ticareti de bu yapıya göre şekillenmiştir. Yaklaşık 3 milyar \$'lık ihracatın büyük bir bölümü konfeksiyon ürünleri, jüt ve jüt ürünleri, deri, su ürünleri, özellikle karides'den oluşurken ülke yılda 5 milyar \$'a yakın bir tutarda büyük ölçüde sermaye malları, petrol ve gıda ürünleri ithal etmektedir.

DIŞ TİCARET VE TÜRKİYE-BANGLADEŞ TİCARİ İLİŞKİLERİ

Bangladeş'in dış ticaretinde en önemli payı Batı Avrupa ülkeleri, ABD, Hong Kong, Singapur, Japonya ve Çin oluşturmaktadır. Bangladeş ihracatının %33'ünü A.B.D.'ne, %39'unu Batı Avrupa (Almanya %8,4, İtalya %6) ülkelerine gerçekleştirirken, ithalatının %7,5'ini Hong Kong, %7,1'ini Japonya'dan gerçekleştirmektedir.

Bangladeş ile Türkiye arasındaki ticari ilişkiler tüm iyiniyet ve resmi ziyaretlere rağmen (yıllık 30 milyon \$ gibi) oldukça sınırlı bir düzeyde kalmıştır.

Bangladeş Türkiye'ye daha çok jüt ve jüt ürünleri ihraç ederken, Türkiye'den ithalatı 4-5 milyon \$ gibi son derece sınırlı seviyededir. Oysa, bu ülkeye, her ne kadar G. Kore, Çin, Singapur gibi ülkelerin rekabeti olsa da her tür makina aksamı ve tüketim malları ihtiyacına yönelik ihracat mümkündür. Bunun için ulaşım, kargo, finans altyapısının oluşması ve gümrüklerde indirim yapılması gereklidir. Bangladeş'de Türkiye açısından ticaretten öte çok cazip yatırım imkanları mevcuttur. Bu imkanlar şöyle özetlenebilir.

YABANCILAR İÇİN YATIRIM İMKANLARI

Ülkenin Global ekonomik panoramasına baktığımızda; mevcut demokratik hükümet yerli ve yabancı sanayi yatırımcıları için "açık kapı politikası" uygulayacağını duyurmuş ve yabancı yatırımcıları yatırım yapmaya davet etmiştir. Bu şekilde devlet yabancı yatırımları kolaylaştırmaya ve ilerletmeye, böylece ülkenin ekonomik büyümesini hızlandırmaya çalışmaktadır.

Yatırım Türleri

Halen şu 3 tip yatırım yabancılara yönelik olarak kolaylaştırılmaktadır.

A TİPİ: Bangladeş'in ulusal mümessilinin dahil olduğu %100 yabancı sermayeli yurtdışı yatırımı

B TİPİ: Bangladeş içinde yabancı yatırımcı ile yerli bir müteşebbis arasında yapılacak sermaye ortaklığı

C TİPİ: %100 Bangladeş'li müteşebbislerin Bangladeş içinde yapacağı yatırım

Yatırım Garantisi

Yabancı yatırımcıların kazanç ve teminatları Bangladeş'in aktif üyesi olduğu aşağıdaki uluslararası organizasyonlarca garanti edilir:

1. Yabancı Özel Yatırımlar (1980)
2. Denizaşırı Özel Yatırımlar (OPIC), ABD
3. Çoktarafli Yatırım Garanti Ajansı (MIGA)
4. Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarını Çözme Merkezi (ICSID)

Potansiyel Yatırım Alanları

Yabancı yatırımcılar için Bangladeş'te cazip olan yatırım sahaları şunlardır:

1. Hazır Giyim
2. Tekstil
3. Deri Mamülleri. (Bangladeş dünya toplam deri üretiminin %3'ünü, siğir deri stoğunun %2'sini, keçi deri stoğunun %4'ünü karşılamaktadır.)
4. Dondurulmuş Gıda Sektörü (1994-95 yılı toplam ihracat 263 milyon ABD Doları)
5. Toprağa Dayalı Sanayiler
6. Ev Eşyası ve Ekipmanı
7. Telekomünikasyon
8. Elektrikli Aletler
9. Elektrikli Parçalar
10. Elektronik Ürünler
11. Yazılım
12. Optik Eşyalar

13. Lazer Teknolojisine Dayalı Ürünler
  14. İlaç Ürünleri
  15. Tıbbi ve Biyolojik Aletler
  16. Cerrahi ve Dişçilik Alet ve Ekipmanları
  17. Hastane Ekipmanları
  18. Mühendislik Aletleri
  19. Bilimsel Ölçüm Aletleri
  20. Uçak Aletleri
  21. Laboratuvar Takımları
  22. Matbaa ve Basım
  23. Baskı ve Fotokopi Ekipman ve Aksesuarları
  24. Şahsi Kullanım Aletleri
  25. Plastik Kalıplı Ürünler
  26. Teknolojisi Yeni Olan Sanayiler
  27. Ayakkabı
  28. Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşların Kesim ve Parlatılma İşleri
  29. Müzik Aletleri
  30. Mücevherat
  31. Oyuncak
-

MÜSİAD HEYETİNİN TEMASLARI

MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı ve Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Natic Akyol başkanlığındaki 6 kişilik MÜSİAD heyeti Bangladeş'te çok yoğun ve verimli temaslara yürütmüştür. Bu temaslara, muhtelif odaların ve işadamları kuruluşlarının ve işletmelerin başkanları, yöneticileri ve üyeleri ile yapılan görüşmeler, fabrika gezileri ve yemekli-konuşmalı davet toplantıları şeklinde gerçekleşmiştir.

Yapılan görüşmelerde ve düzenlenen yemekli toplantılarda yapılan konuşmalarda MÜSİAD tanıtılmış, bu ülkelerin kardeşliği vurgulanmış, ekonomik işbirliği ile yatırım ve ticaret imkanlarına değinilmiş ve ulaşım ve gümrük tarifeleri gibi ülkeler arasında ticareti engelleyen sorunlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca Bangladeş ve Pakistan'lı işadamlarına 6. MÜSİAD Uluslararası Fuarı ve 4. Uluslararası İş Forumu hakkında bilgi verilerek bu etkinliklere davet edilmiştir. Heyet tüm etkinliklerde Bangladeş'li işadamlarına işgal alanları itibarıyla tanıtılmış ve toplantılarda ikili iş görüşmeleri de yapılmıştır. 6 Şubat 1998 Cuma akşamı İstanbul'dan hareket eden heyet Dubai üzerinden 7 Şubat 1998 Cumartesi günü Bangladeş-Dakka'ya ulaşmıştır.

İbn-i Sina İlaç Fabrikası Ziyareti

Dakka'da büyük bir ilgi ve misafirperverlikle karşılanan heyet, ev sahipliği yapan IBA (Sanayici İşadamları Derneği) üyesi İbn-i Sina İlaç Fabrikası'nın tesislerini gezdi. İbn-i Sina ülkede faaliyet gösteren 180 ilaç fabrikasından birisi, Firma özellikle işçi-işveren ilişkilerinde İslam kardeşliğine güzel bir örnek teşkil edecek barışçı bir yapıya sahiptir. Çalışanların işletme ile bütünleştiği ve yüksek bir motivasyona sahip olduğu gözlenmiştir. Burada yapılan görüşmelerde ve düzenlenen toplantılarda yapılan konuşmalarda MÜSİAD tanıtılmış, Türkiye-Bangladeş kardeşliği vurgulanmış, ekonomik işbirliği ile yatırım ve ticaret imkanlarına değinilmiş ve ulaşım ve gümrük tarifeleri gibi iki ülke arasında ticareti engelleyen sorunlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca Bangladeş'li işadamlarına 6. MÜSİAD Uluslararası Fuarı ve 4. Uluslararası İş Forumu hakkında bilgi verilerek bu etkinliklere davet yapılmıştır.

Sözkonusu ilaç fabrikası MÜSİAD heyeti onuruna Hotel Purbani International'de bir de akşam yemeği tertip etmiştir. Yemeğe, IBA yöneticileri, İbn-i Sina Mütevelli Heyeti Başkanı, Genel Müdürü ve Türkiye'nin Dakka Büyükelçisi Kemal Özcan Davaz da katılmış ve bu kişiler ve heyet adına Natic Akyol birer konuşma yapmıştır.

Türkiye Büyükelçisi Kemal Özcan Davaz, toplantıda yaptığı konuşmasında Bangladeş-Türkiye dostluğunun 7-8 asırlık mazisi bulunduğunu ve özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında Bangladeş halkının Türkiye'ye verdiği fedâkarâne desteği hatırlattı. Günümüzde de bu işbirliğinin D-8 gibi girişimlerle geliştirilebileceğini, ancak asıl önemli gelişmenin özel sektör tarafından sağlanabileceğini belirtti. Kendilerinin de bu yöndeki çalışmalara destek olduğunu, MÜSİAD Uluslararası Fuarı'na geçen yıl olduğu gibi bu yıl da destek verileceğini ifade etti.

MUSIAD Genel Başkan Yardımcısı Natık Akyol da MUSIAD ve faaliyetleri hakkında bilgi verdi ve özellikle dünyadaki doğal kaynakların %60'ını ellerinde bulunduran İslam Ülkeleri'nin dünya ticaretinden %8 gibi küçük bir pay almalarına işaret ettikten sonra bu ülkeler arasında siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin önemine işaret etti. Bu amaçla toplantıya katılan yaklaşık 50 önemli işadaminin MUSIAD'ın düzenlediği ve Kasım '98'de gerçekleştirilecek olan 6. MUSIAD Uluslararası Fuarı'na ve 4. Uluslararası İş Forumu'na davet etti.

Aralarında Sanayici ve İşadamları Derneği (IBA) Başkan Yardımcısı Mohammed Younus, İbn-i Sina İlaç Fabrikası Müdürü Mucibur Rahman ve Bangladeş Sanayi Odası Başkanı Sharif Hannah Hussain ve Bangladeş Hükümeti Dış Kaynaklar Dairesi Müdürü Shah Abdul Hannan'ın da bulunduğu ev sahibi konuşmacılar da MUSIAD heyetini ağırlamaktan duydukları memnuniyeti ve iki ülkenin kardeşliğini belirttikten sonra her tür ticaret ve yatırım işbirliğine hazır olduklarını ama Türkiye ile ilişkilerde vize ve ulaşım gibi sorunların bulunduğunu ifade ettiler.

MUSIAD ile İBA Arasında İşbirliği Anlaşması

MUSIAD ile Sanayici ve İşadamları Derneği (IBA) arasında ikili ilişkilerin karşılıklı olarak gelişmesi için işbirliği öngören bir protokol de MUSIAD Genel Başkan Yardımcısı Natık Akyol ile Sanayici ve İşadamları Derneği (IBA) Başkan Yardımcısı Muhammed Younus tarafından imzalandı.

MÜSİAD

BANGLADEŞ İŞ GEZİSİ

14

Bangladeş İslam Bankası Ltd. (IBBL) ile Temaslar

Heyet, 8 Şubat 1998 Pazar günü Bangladeş İslam Bankası Ltd. (IBBL) Başkanı ve yöneticilerini ziyaret ederek finansman konularında görüş alışverişinde bulundu. Toplantıda Banka Direktörler Kurulu Müdürü M. Alam Rahman banka hakkında bilgi takdim etti. IBBL faaliyetlerini Şer'i kurallara göre yürütmekte olup finansman konusunda özellikle kırsal kesime ve küçük işletmelere yönelik başarılı modeller geliştirmiştir. Yetkililer bu konudaki proje örneğini de MÜSİAD heyetine takdim etmiştir. Banka ayrıca İslami sigortacılık (tekâfül) hizmeti de vermektedir. Rahman, bankacılık konusunda Türkiye'de faaliyet gösteren faizsiz çalışan finans kurumları ile irtibat kurma talebinde bulunmuştur. Rahman aynı kamı taşıdıkları Türkiye'yi Allah tarafından Osmanlılar'a verildiği üzere İslam Dünyası'nın lideri olarak gördüklerini, ancak tek şartın Allah'ın ipine sınımsız sarılmak olduğunu ifade etti.

Banka hakkında teferruatlı bilgi veren Banka Direktör Yardımcısı Çavduri de IBBL'nin aldığı uluslararası ödülleri de kaydetti. Ele alınan meselelere işaret eden Natık Akyol da potansiyel işbirliği alanları üzerinde durdu.

Mükerreme Camii'ni Ziyaret

MÜSIAD heyeti aynı gün Kabe şeklinde inşa edilen Mükerreme Camii'ni ve Cami Külliyesi'nde içinde tarihi yazma eserlerin de bulunduğu kütüphaneyi ziyaret ederek burada ilmi çalışmalarda bulunan Dakka Üniversitesi Arapça Profesörü Mustehuddin ve İslam Etüdleri Bölümü Profesörlerinden Dr. Seracul Haq ile görüştü.

Dakka Ticaret ve Sanayi Odası'nda Temaslar

MÜSIAD heyeti öğleden sonra Dakka Ticaret ve Sanayi Odası'nı ziyaret etmiş ve Oda yöneticileriyle bir toplantı yapmıştır. Oda Başkan Yardımcıları Zafer Osman, A. Rab Choudary ve Oda Eski Başkanları Muhammed Kamal ile Mohammed Younus'un da aralarında bulunduğu oda yöneticileri ve ileri gelen işadamlarının iştirak ettiği toplantı Oda Başkan Yardımcısı R. Maksud Khan'ın açış konuşmasıyla başladı. Khan, potansiyelin çok yüksek olmasına rağmen iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin çok zayıf olduğunu, bunu geliştirmek için global ticari eğilimler doğrultusunda bir liberalleşmeye gitmek gerektiğini ifade etmiştir. Bölgesel ekonomik entegrasyonların gerçekleştiği günümüzde Türkiye Avrupa Pazarı'na, Bangladeş ise Güney Asya ya açılan kapıdır. Khan, Bangladeş'te uygulanan liberal politikardan, Bangladeş'in dünyadaki ticari avantajları ve buradaki yatırım imkanlarından bahsettikten sonra ülkede gündemdeki kamuya ait jüt ve tekstil fabrikalarının özelleştirilmesine işaret etmiştir. Khan, ilave olarak deri, cam ve cam eşya, enerji, telekomünikasyon ve tarım sanayiindeki imkanlara değinmiştir. Başkan, bu doğrultuda Türk ve Bangladeş'li işadamlarına her türlü desteği vereceklerini ifade etmiştir. Her toplantıda olduğu gibi MÜSIAD heyeti tek tek tanıtıldı. Daha sonra söz alan Başkan Yardımcısı Choudary aslında birçok iş alanının bulunduğunu, Bangladeş'te kamu ihalelerinin çoğunu Batılıların kazandığını oysa Türkiye'nin potansiyellerinin yüksek olduğuna dikkat çekti.

Yapılan konuşmalarda iç giyim ve takım elbise alanlarında Bangladeş'in açığı bulunduğu ve Türk tekstil sanayinin bu sahalarda avantajları bulunduğu ve iki ülke arasındaki finansal ilişkilerin kolaylaşması için Bangladeş'te Türkiye İş Bankası gibi bir bankanın şube açmasının yararlı olacağı hususlarına temas edildi. Daha sonra iki heyet arasında ikili ticari görüşmeler yapıldı ve toplantı Başkan Yardımcısı Zafer Osman'ın teşekkür konuşmasıyla tamamlandı.

Çittagong Sanayi ve Ticaret Odası'nda Temaslar

9 Şubat 1998 Pazartesi günü MÜSİAD heyeti karayolu ile ülkenin güneydoğusundaki liman şehri ve en önemli sanayi ve ticaret merkezi olan Çittagong şehrine geçerek burada bir dizi temas gerçekleştirdi. Heyet burada ilk olarak Çittagong Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı, yöneticileri ve işadamlarıyla geniş katılımlı bir toplantı yaptı. Oda Başkanı Kamalluddin Ahmad'ın başkanlık ettiği toplantıya halen milletvekilliğinin yanısıra Oda Başkan Yardımcılığı ve Direktörlüğünü de yürüten Jafrul Islam Chowdhury ve Oda Başkan Yardımcısı Bilal Ahmed'in yanında 80 civarında önemli işadamı katıldı. Toplantıda son yıllarda birçok yabancı yatırımcının ilgi duyduğu Çittagong'da yatırım yapmanın avantajları üzerinde duruldu. Özellikle kurulan büyük bir sanayi ve iş merkezi olan Dünya Ticaret Merkezi'nin üzerinde duruldu. Buranın kurulmasında bilhassa inşaatçı Türk firmalarına iş imkanları mevcuttur.

Çittagong İhracat Teşvik Bölgesi (EPZ)ni Ziyaret

Çittagong Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Kamaluddin Ahmad, iki ülke arasında son yıllarda artan resmi ziyaretlerden ve D-8 hareketinin duyduğu memnuniyeti ifade etmiş ve dünya nüfusunun % 20'sinin bulunduğu bir bölgede yer alan Bangladeş'in özellikle dışarıya karşı uyguladığı liberal ekonomik politikalarla ve serbest bölgelerde çok uluslu şirketlere cazip imkanlar sunduğunu açıklamıştır. Kamaluddin Ahmad Türk heyetini ayrıca Çittagong Uluslararası Ticaret Fuarı'na davet etmiştir.

Aynı şekilde, Çittagong'un taze meyve ve balık ihraç imkanları yüksek olmakla beraber Türkiye ile Bangladeş arasında direkt uçuş bulunmayışı, kargo ve yer hizmetlerinin yetersiz oluşu ticareti engellemektedir. Bürokratik engellerin yanında Türkiye'nin uyguladığı gümrüklerin yüksekliğinin de ticareti engellediği belirtilmiştir. Toplantıda, daha önce MÜSİAD Uluslararası Fuarı'na katılan işadama Alim Sharif de söz alarak Türkiye'nin imkanlarından nasıl etkilendiğini belirttikten sonra Türkiye'nin Bangladeş ve diğer fakir Müslüman ülkelere teknik bilgi yardımında bulunabileceğine işaret etti.

Oda yöneticileriyle yenilen öğle yemeğinden sonra ülkenin iki serbest bölgesinden biri olan Çittagong İhracat Teşvik Bölgesi (EPZ) ziyaret edildi. Üçüncü serbest bölge de Gazipur'da inşa edilmekte olup, Temmuz '98'de tamamlanması planlanmaktadır. Heyete buradaki ticaret imkanları İdari Genel Müdür S. Mahmood Yunus tarafından takdim edildi.

Serbest Bölge yüksek kapasiteli Çittagong limanının hemen bitişiğinde ve Çittagong Uluslararası havaalanına 7 km ve yine Çittagong'un merkezine 5 km mesafede tesis edilmiş olup 255 hektarlık alana sahiptir. Bölge her tür alt yapı imkanına sahiptir. Bölgeye %100 yabancı (A tipi), joint venture (B tipi) ya da %100 Bangladeş sermayeli yatırım yapılabilir. Bölgeye yapılan yatırım devlet garantili olup yatırımcılara her tür bürokratik kolaylık sağlanmaktadır. Bölgede sendika ve grev hakkı bulunmamaktadır. Aylık asgari ücretler ise şöyledir; çırak 22 \$, vasıfsız işçi 38 \$, yarı vasıflı işçi 45 \$, usta işçi 63 \$. Çalışanlara bu ücretlerin yanısıra kira ve sağlık yardımları ile bayram ikramiyeleri gibi sosyal imkanlar da sağlanmaktadır. Haftalık çalışma günü sayısı 6'dır. Yine haftalık azami çalışma süresi fabrikalarda 48 saat, bürolarda ise 39 saat olarak uygulanmaktadır. Yıllık 17 gün ücretli izin, 10 günlük ise mazeret izni hakkı vardır. EPZ'lerde her tür arazi, fabrika, iletişim, ulaşım v.s. altyapı hizmeti mevcut olup önemli düzeyde parasal ve para-dışı teşvikler mevcuttur. Bunlar arasında 10 yıllık vergi muafiyeti, getirilen sermayeden elde edilen kâra gelir vergisi muafiyeti, ikili vergilendirme anlaş-

maları gereği vergi muafiyetleri ve belirli şartlar altında yabancı teknisyenlerin ücretlerinden 3 yıl süre ile vergi muafiyeti, gümrüksüz makina-teçhizat hammadde ithali, gümrüksüz 3 adet araç ile fabrika inşaatında kullanılan malzeme ithali ve ihracatta gümrükten muafiyet gibi haklar yer almaktadır.

Diğer yandan Bangladeş ABD'ye ihracatta en öncelikli ülke (Most Favoured Nation) statüsüne sahip olduğundan bu imkandan da yararlanmak mümkündür.

Ayrıca EPZ'lerde yatırımların proje, finansmanı ve yürütülmesi ithalat ve istihdam gibi alanlarda çok sayıda parasal olmayan teşvik uygulanmaktadır. Bunlar arasında tam kâr ve sermaye geri transferi, off-shore bankacılık hizmetleri, milli ithalat sınırlamalarına tabi olmama, EPZ'lerde taşeron izni, bir günde ithalat-ihracat izni gibi teşvikler zikredilebilir.

Fabrika Ziyaretleri

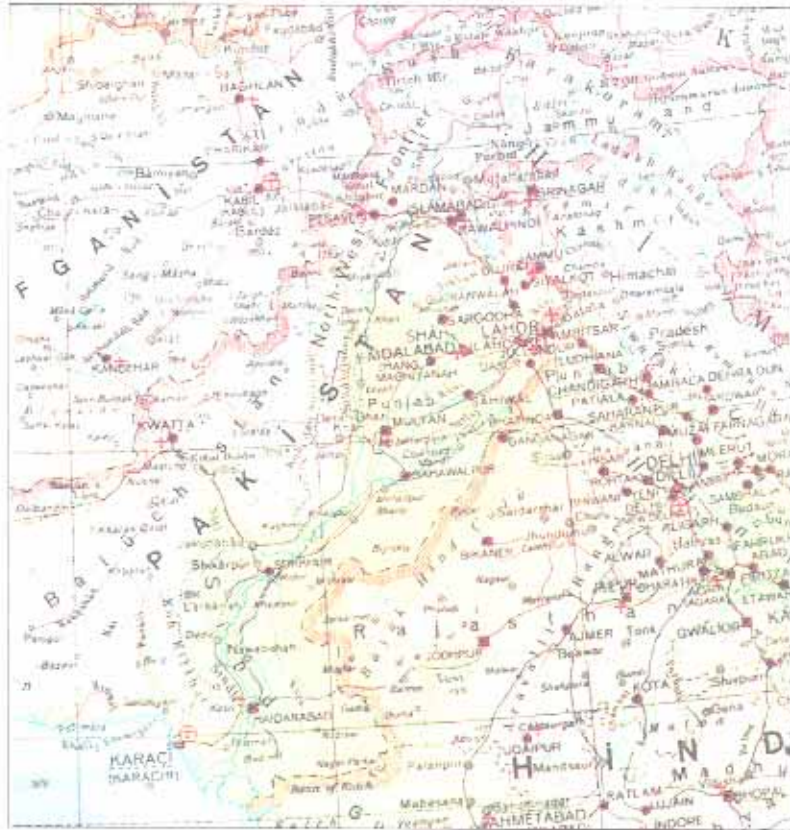
MÜSİAD heyeti daha sonra G. Kore'li bir firma olan Young International Bo Ltd. kumaş boyama fabrikası ile bir Bangladeş (IBA üyesi Abdel Salam) - Alman joint venture'u olan Paragon Leather & Footwear Ind. ayakkabı fabrikasını gezdi.

Heyet daha sonra Çittagong Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Yardımcısı Bilal Ahmed'e ait olan vantilatör fabrikası ile Avrupa'ya ihracat yapan ve 2.000 kişinin çalıştığı konfeksiyon fabrikasını ziyaret etti.

Heyet gece yarısı Dakka'ya döndükten sonra 10 Şubat 1998 Salı günü Karachi'ye hareket etmek üzere sıcak bir uğurlama ile Bangladeş'ten ayrıldı.

II. BÖLÜM
PAKİSTAN
GEZİ RAPORU

PAKİSTAN • TEMEL BİLGİLER VE EKONOMİK GÖSTERGELER

Yüzölçümü	: 796.095 Km ²
Nüfus	: 128 milyon
Nüfus Artış Oranı	: % 2
Başkent	: İslamabad
Büyük Şehirler	: Karaçi, Lahor, Haydarabad, Faysalabad, Quetta, Peşavar, Ravalpindi, Sialkot
Dil	: Urduca, İngilizce
Din	: İslam
Para Birimi	: Rupi, 1 ABD Doları= 44,3 Rupi
Coğrafi Konum	: Güney Asya
Yönetim Şekli	: Cumhuriyet
Bağımsızlık Tarihi	: 14 Ağustos 1947 (İngiltere'den)
Okuma-Yazma Oranı	: Km ² 'ye 161 kişi
Ortalama Yaşam Süresi	: 62,3
Bebek Ölüm Oranı	: Her 1.000 doğumda 97 ölüm
GSMH (Satınalma Paritesine Göre)	: 274.2 milyar Dolar (1995)
Kişi Başına Düşen Milli Gelir	: 465 Dolar
GSMH Büyüme Oranı (reel-1994)	: % 4,7
Sanayi Alanları	: Tekstil, Gıda, Meyve Suyu, İnşaat Malzemeleri, Giyim, Kağıt
Sanayi Üretim Artışı	: % 5
Tarım Ürünleri	: Pamuk, Buğday, Pirinç, Şekerpancarı, Sebze-Meyve, Süt, Sığır Eti, Yumurta
Enflasyon	: % 5
İşgücü	: 35,7 milyon kişi
Dış Borç	: 26 milyar Dolar
Cari İşlemler Dengesi (1994)	: 1,5 milyar Dolar
İhracat (1995)	: 7,2 milyar Dolar
İthalat (1994)	: 10 milyar Dolar
Dış Ticaret Dengesi	: -3,0 milyar Dolar
Başlıca İhraç Ürünleri	: Pamuk ipliği, giyim eşyası, dokuma ve mensucat, ham pamuk, pirinç, sentetik kumaş, halı ve kilim, deri ve deri ürünleri
Başlıca İthal Ürünleri	: Petrol ve petrol ürünleri, elektrikli ve elektrikli olmayan makina ve aletler, kimyasal maddeler, ulaşım araçları, yenilebilir yağlar, demir-çelik ürünleri, gübre ve çay.
Başlıca Dış Ticaret Ortakları	: ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Malezya, İtalya, Suudi Arabistan, Kuveyt, Güney Kore ve Hong Kong

GENEL GÖZLEMLER

Düşük gelirli ülkeler grubunda yer almakla beraber gelişen bir ekonomiye sahip olan Pakistan, 130 milyonluk nüfus ve 800 bin km² 'lik yüzölçümü ile Güney Asya'da yeralan önemli bir Müslüman ülkedir. 1960'lı yıllarda (Türkiye gibi) planlı ekonomiye geçen Pakistan o dönemlerde gelişmemiş Asya ülkelerine örnek gösterilmiştir. Ancak daha sonra gelen bölünmeyi (Bangladeş'in bağımsızlığı, 1971) ekonomik sorunlar takip etmiştir. Yine de ülke günümüzde yıllık ortalama %5 civarında bir büyüme hızını yakalayabilmiş olup, tarım ekonomisinden sanayiye doğru geçiş süreci yaşamaktadır.

Bu süreçte özellikle nitelikli işgücü geliştirebilen Pakistan zengin doğal gaz, demir cevheri ve kömür madenlerine sahiptir. Pakistan'ın başlıca tarım ürünleri arasında pamuk, buğday, pirinç, şeker kamışı, meyveler, süt ve et ürünleri yer alırken, ülkede tekstil-giyim, gıda, inşaat malzemeleri, kâğıt ürünleri ve karides işleme sanayileri gelişmiştir.

DIŞ TİCARET VE TÜRKİYE-PAKİSTAN TİCARİ İLİŞKİLERİ

Pakistan'ın dış ticareti de ekonomik yapısına göre şekillenmiştir. Pakistan, yaklaşık 6 milyar \$ tutarında ve büyük ölçüde tekstil ürünleri ve pamuk, deri ve deri ürünleri, halı, spor malzemeleri, cerrahi aletler, yün ve yün ürünleri, balık ve balık ürünleri, pirinç ile sebze ve meyve ihraç etmekte olup, 9 milyar \$'a yakın bir tutarda ve büyük ölçüde makine-techizat, gıda ürünleri, nebati yağ, petrol ve kimya ürünleri, metaller, elektronik aletler, ilaç malzemeleri ve nakil araçları ithal etmektedir. Pakistan'ın dış ticaretinde başlıca paya sahip ülkeler Japonya, ABD, Almanya, İngiltere, Suudi Arabistan, Çin, Kuveyt, Fransa, Dubai, Güney Kore, Malezya ve Hong Kong'dur.

Pakistan'la yapılabilecek ticarete el sanatları, elektronik aletler, ham şeker, sebze ve meyveler, kâğıt ve kâğıt ürünleri, demir-çelik potansiyel alanları oluştururken; enerji üretimi, karayolu ve köprü inşaatı, petro-kimya sanayi, elektronik sanayi, seramik, gübre, çimento, gıda işleme ve ağır makina sanayi önemli potansiyel yatırım ve işbirliği alanlarını oluşturmaktadır. Ülke oldukça liberal dış ekonomi politikası takip etmekte ve yabancı yatırımcılara %100 geri transfer imkanı sunmaktadır.

Türkiye ile Pakistan arasında imzalanan 20 Kasım 1975 tarihli Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğinin temelini oluşturmaktadır. "Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması" 14 Kasım 1985 tarih-

de. "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması" ise T. C. Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in Pakistan'ı ziyareti sırasında 16 Mart 1995 tarihinde imzalanmıştır.

Türkiye ile Pakistan arasında, müteahhitlik, ticaret, ulaştırma ve haberleşme, sanayi, madencilik, tarım, ormancılık, su ve enerji ile özelleştirme konularında işbirliği yapılmasını hedefleyen 24 Ekim 1992 tarihli bir "Mutabakat Anlaşması" bulunmaktadır.

İki ülke arasında traktör, hidrolik kaldırıcı kapakları, hidrolik pompalar vb., yedek parçaların üretimi, askeri elektronik sanayi, demiryolları, ulaştırma ve haberleşme, mesleki eğitim programları, müteahhitlik ve müşavirlik ile bilimsel ve teknik alanlarda işbirliği çeşitli boyutlarda sürdürülmektedir.

Türkiye ile Pakistan arasında 1986-1997 (Haziran) yıllarına ait ihracat, ithalat ve toplam dış ticaret verilerine bakıldığında ticaret hacminin arzulan seviyeye ulaşmadığı görülür.

13-15 Şubat 1993 tarihleri arasında İslamabad'da yapılan 9. Dönem KEK (Karar Ekonomik Komisyonu) Toplantısı sonunda imzalanan protokol'de 1993 yılı sonu ticaret hacminin 200 milyon ABD Dolarına çıkarılması hedeflenmiştir. 1993 yılı rakamlarına göre ticaret hacmi 159 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmişti. 1994 yılında ise iki ülke arasındaki ticaret hacmi önemli bir düşüş göstererek, 93.3 milyon ABD Dolarına kadar gerilemiştir. 1995 yılındaki ticaret hacmi ise 244 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında ticaret hacmi tekrar gerilemiş ve 134 milyon \$ hacminde kalmıştır.

TÜRKİYE-PAKİSTAN ARASINDAKİ DİŞ TİCARET (000 \$)

Yıllar	<i>Ihracat</i>	<i>İthalat</i>	<i>Hacim</i>	<i>Dengesi</i>
1986	20.319	3.872	24.191	16.447
1987	35.051	8.076	43.127	29.975
1988	63.164	2.749	65.913	60.415
1989	40.666	3.719	44.385	36.947
1990	47.604	83.880	131.484	-36.267
1991	50.989	69.641	120.630	-18.652
1992	44.033	43.688	87.121	345
1993	43.375	115.628	150.003	-72.253
1994	56.527	36.773	93.300	19.754
1995	90.870	153.625	244.495	-62.755
96 Temmuz - 97 Haziran	71.141	63.616	134.757	7.525

1994 yılında ihracatımız 56.5 milyon ABD Doları, ithalatımız ise 36.7 milyon ABD Doları olmuştur. İkili ticari ilişkiler ülkemizin lehine 19.7 milyon ABD Doları fazla vermiştir. 1995 yılında ihracatımız 90.8 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde, ikili ticari ilişkiler ülkemiz aleyhine 62.8 milyon Dolarla sonuçlanmıştır. 1996 Temmuz - 1997 Haziran döneminde Türkiye, Pakistan'a 71.1 milyon \$'lık ihracat gerçekleştirmiş, buna mukabil bu ülkeden 63.6 milyon \$'lık ithalat yapmıştır.

Türkiye'nin en önemli ihraç ürünü 1993 yılında 11 milyon ABD Doları ile buğday, 1994 yılında ise 13.4 milyon ABD Doları ile çeşitli tipte kablolar olmuştur. 1995 yılı ilk altı aylık dönemde ise en önemli ihraç ürünümüz 14.8 milyon ABD Doları ile elektrikli makina ve cihazlar, aksesuar ve parçalarıdır.

Pakistan'dan yapılan ithalatın büyük bir bölümünü (1993'te %91, 1994'te %79) pamuk ipliği ve pamuklu dokumalar oluşturmaktadır. Bu ülkeden ithal edilen pamuk ipliğine uygulanan anti-damping vergisinin 14 Ocak 1993 tarihinden itibaren kaldırılması, 1993 yılında ticaret hacminde önemli artışı beraberinde getirirken, ticaret dengesini ülkemiz aleyhine çevirmiştir.

1994 yılında ithalatın gerilemesinin ardında yatan nedenler, Pakistan'dan yapılan ithalat içinde önemli bir paya sahip olan pamuklu mensucat ürünlerine 28 Ocak 1994 tarihinde başlatılan anti-damping soruşturmasıdır. Söz konusu soruşturma 19 Temmuz 1995 tarihinde kapatılmıştır.

Türkiye Pakistan'a daha çok makina ve teçhizat, kauçuk, kimyevi ürünler, taşıt lastiği ve demir-çelik eşya ihraç ederken, pamuk malzemeleri ve pamuk iplik, cerrahi aletler, halı ve spor malzemeleri ithal etmektedir.

1996 Temmuz - 1997 Haziran döneminde Türkiye-Pakistan ticaretine bakıldığında ticaret konusu ana mallardan cerrahi aletlerin, spor malzemelerinin, deri ürünlerinin payının 1995 yılına oranla değişmediğini, suni ipek ve sentetik tekstil ürünlerinin, pamuğun payının önemli ölçüde azaldığı, buna mukabil halı, pirinç ve özellikle yağlı tohumların payının arttığı görülmektedir.

Görülen o ki, Türkiye ve Pakistan'ın dış ticaret yapılarında benzerlik olmasına karşın, Türkiye'nin Pakistan'a sınıai mal ihraç etme potansiyeli her geçen gün artmaktadır.

İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin gelişmesinde başlıca engeller yüksek gümrük tarifeleri, kotalar ve ulaşım sorunudur. Ticaret hacmi yeterli olmadığı için kapasitenin altında taşıma yapılması gerekmekte, dolayısıyla ürün miktar ve cinsine

göre değişmekle birlikte navlun bedelleri genel olarak yüksek olmaktadır. Deniz taşımacılığı için Türkiye-Pakistan arası ödenen ücret bazı hallerde Pakistan-Avrupa arasında ödenen miktarın 2 katına ulaşmaktadır. Bu da ticaret hacminin düşük seviyelerde kalmasına neden olmaktadır.

TİCARİ TEMASLAR

10 Şubat 1998 Salı günü Karaçi'ye varan MÜSİAD heyeti havaalanında İGEME (Export Promotion Bureau) görevlileri tarafından karşılanmış ve Marriott Otel'de Pakistan İş Forumu (Pakistan Business Forum) yöneticileri ve Uluslararası İş Forumu hazırlık toplantısı münasebetiyle burada bulunan Sudan'ın Dış Ticarete Sorumlu Eski Devlet Bakanı Dr. Tagelsir Mustafa Abdelsalam ve Malezya'dan Müstakil İş Forumu Başkanı Muhammed Nasır Yusof'un da katıldığı bir toplantı yapmıştır.

MÜSİAD Heyeti Onuruna Yemekli Toplantı

Akşam, PBF tarafından misafirler onuruna yemekli bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıda "hoş geldiniz" konuşması yapan Pakistan İş Forumu Başkanı Tanver Ahmed Magoon özellikle Türk-Pakistan halklarının 1400 yıl öncesine dayanan kardeşliğine işaret etmiş ve misafirleri ağırlamaktan duyduğu kıvancı ifade etmiştir. Misafir heyet adına söz alan Natic Akyol da Resulullah (s.a.v.)'in 1400 sene önce tesis ettiği ve Müslümanların ekonomik-ticari işbirliğinin sembolü olan Medine Pazarı'nı günümüzde de gerçekleştirmek için çalıştıklarını ifade etti.

Karaçi Ticaret ve Sanayi Odası'nda Temaslar

MÜSİAD, Sudan, Malezya ve İran'lı işadamlarından oluşan heyet 11 Şubat 1998 Çarşamba günü temaslarına Karaçi Ticaret ve Sanayi Odası'nı ziyaret ile başladı. Yaklaşık 70 kişinin iştirak ettiği toplantıda Oda Başkanı, Yardımcıları ve yöneticileri de yer aldı. Oda Başkanı Muhammed Hanif Janoo dünya globalleşirken yani ülkeler birbirine yaklaşırken Müslümanların birbirinden uzaklaştıklarını, Pakistan ile Türkiye arasındaki ticaret hacminin 71 milyon \$ gibi çok düşük bir miktarda kaldığını ifade etmiştir. Üstelik ticaret konusu mallar da sınırlıdır. Janoo'ya göre aslında bu ticaret, potansiyelinin çok altındadır. Üstelik aslında İslam Ülkeleri arasındaki ticaret gerek ulaşım, iletişim, altyapı eksiklikleri, yüksek gümrükler, gerekse ikili ilişkilerde yeterli güvencelerin bulunmayışından dolayı üçüncü-Batılı ülkeler kanalıyla yürütülmektedir. Misafir heyet adına söz alan Natık Akyol da Müslüman ülkeler arasında işbirliği konusu gündeme geldiğinde Pakistan-Türkiye gibi ülkelerin tekstil gibi ortak alanlarda potansiyele sahip olduğunu, bu ülke ekonomilerinin birbirini tamamlayıcı niteliğe sahip olmadığını karşı görüş olarak öne sürüldüğünü ifade etmiş, oysa aynı durumda olan Batılıların mesela araba üreten Fransa ve Almanya'nın ekonomik işbirliğine gidebildiğini, gümrükleri kaldırabildiğini ve böylece büyük bir ekonomik entegrasyonla daha rekabetçi ve verimli ekonomilere sahip olduklarını belirtmiş ve aynı durumdan Müslüman ülkelerin de istifade edebileceğini vurgulamıştır. Avrupa Birliği'nin temeli nasıl hammaddeye dayalı, kömür ve demir-çelik birlikleriyle başladıysa İslam ülkeleri

MÜSİAD

26

PAKİSTAN İŞ GEZİSİ

de böyle büyük bir hedefe günümüzün önemli mallarından olan ve Müslüman ülkelerin oldukça zengin olduğu pamuğa dayalı Pamuk Birliği ile başlayabileceğini ifade etmiştir.

Pakistan İş Forumu adına konuşan Ahmed Parekh de MÜSİAD ve MÜSİAD Fuarları ve Türkiye ekonomisi hakkında bilgiler verdikten sonra misafir delegasyonu tanıtmış ve daha sonra karşılıklı ikili iş görüşmelerine geçilmiştir. Ülkenin önemli sanayicilerinden olan Karaçi Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı M. Harif Janoo MÜSİAD heyetine büyük bir yakınlık ve nezaket göstermiş ve iki gün boyunca heyetin program dahilindeki Odalardaki ve yemekli toplantılarının tümüne katılmıştır.

İGEME Temasları

Heyet daha sonra Pakistan İGEME (Export Promotion Bureau) tarafından AVARI Towers'da organize edilen ve büro yöneticileri ile birlikte yaklaşık 80 işadaminin bulunduğu toplantıya iştirak etmiştir. Toplantının ilk konuşmasını İGEME Başkan Yardımcısı Muhammed Yunis Khan yapmıştır. Khan, Müslümanların insangücü ve doğal kaynak potansiyelleri ile dünya üretim ve ticaretindeki payları arasındaki oransızlığa dikkat çektikten sonra bütün dünya ASEAN, AB, NAFTA v.s. gibi organizasyonlarla ekonomik işbirliğine çalışırken sadece Müslümanların

bu çabalardan geri kaldığına işaret etmiştir. Yunis Khan ayrıca Müslüman ülkeler arasında resmî, özel, hatta ferdi düzeyde temasların, ziyaretlerin yetersiz seviyede olduğu hususuna işaret etmiştir. Khan ayrıca bankacılık-fİNans alanındaki yetersizliklere işaret ettikten sonra, petrol, pamuk, bakır v.s. gibi önemli hammaddelerin büyük ölçüde Müslümanlar tarafından kontrol edildiğini, fakat Müslümanların petrolünü ya da tekstil ürünlerinin ticaretinin üçüncü ülkeler tarafından yapıldığını belirtmiştir. Khan, devletin iflas ettiğini, şayet dünya düzeni diye birşey varsa bunda özel sektörün rolünün giderek artacağını ve bu alanlarda kendilerinin bir kamu kuruluşu olmakla beraber özel bir gayret sarfettiklerini, ancak asıl etkin çalışmanın özel sektör ve MÜSİAD, Sanayici ve İşadamları Derneği, Pakistan İş Forumu gibi gönüllü kuruluşlar tarafından gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir.

Yunus Khan, İGEME'nin Müslüman ülkelerdeki Fuarlara katıldığını, bu arada MÜSİAD fuarlarına da katılımı teşvik ettiklerini ve edebileceklerini, her tür temasa açık olduklarını ifade etmiştir. Toplantıda IBF'i temsilen Dr. Tagelsir Mustafa Abdelsalam, Uluslararası İş Forumu hakkında bilgi vermiş ve Pakistan'lı işadamlarını bu toplantıya davet etmiştir. MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı Natic Akyol da MÜSİAD ve MÜSİAD Fuarları hakkında bilgi vermiş ufak da olsa atılacak somut adımların uzun dönemde sonuç getireceğini ve sabırla çalışmak gerektiğini belirtmiştir.

Son olarak Pakistan İş Forumu Başkanı Tanveer Ahmed Magoon yaptığı kapanış konuşmasında ticaretin 3. ülkeler vasıtasıyla yapılmasının sebeplerinden birinin güven ve istikrar sorunlarından kaynaklandığını vurgulamış ve Müslüman ülkeler arasında daha çok ziyaret ve temasın iş ve ticareti, bunun da güveni geliştireceğini ifade etmiştir. Heyetler daha sonra ikili görüşmeleri yapmış ve misafirler şerefine verilen yemeği müteakip toplantı sona ermiştir.

Basın Toplantısı

Misafir heyet akşam üstü İslam Konferansı Teşkilatı'na bağlı önemli organlardan olan ve merkezi Karaçi'de bulunan İslam Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği salonunda bir basın toplantısı düzenlemiştir. Toplantıya gazetecilerin ve işadamlarının yanısıra Karaçi Ticaret ve Sanayi Odası, İGEME ve Pakistan İş Forumu'nun Başkan ve Yöneticileri katılmıştır. Toplantıya MÜSİAD heyetinin yanında Sudan, Malezya ve İran'lı işadamları da iştirak etmiştir. Toplantıya Türkiye Cumhuriyeti Konsolosu Türkiye'den gelen resmî heyetle birlikte İslamabad'da bulunduğu-

dan Türkiye Cumhuriyeti'nin Karaçi Konsolosluğu'nda görevli ticari atışesi de katılmıştır. Toplantı Kur'an-ı Kerim tilaveti ile açılmış, misafir heyet adına konuşan MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı Natık Akyol, MÜSİAD ve Uluslararası İş Forumu hakkında bilgi verdikten sonra küreselleşme sürecinde Müslüman ülkelerin gümrük politikaları, gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve proje bazında ortaklıklar üzerinde durulmuştur. Toplantıda, Pakistan İş Forumu, İGEME, Karaçi Ticaret ve Sanayi Odası ve Pakistan Odalar Birliği Başkanları ve bazı yöneticileri de konuşma yapmıştır. Toplantıdan sonra yerel basın organları heyetle röportaj yapmıştır. MÜSİAD heyeti akşam da Red Onion Restaurant'da onuruna verilen yemeğe katılmıştır.

Uluslararası İş Forumu (IBF) Hazırlık Toplantısı

12 Şubat 1998 Perşembe günü öğleden önce Türk, Pakistanlı, Sudanlı ve Malezyalı temsilcilerin iştiraki ile Marriott Otel'de 18-21 Kasım 1998 tarihleri arasın-

da MÜSİAD tarafından İstanbul'da düzenlenecek olan 4. Uluslararası İş Forumu'na hazırlık mahiyetinde bir toplantı yapılmış ve aynı saatlerde misafir heyet muhtelif yerlerde ticari temaslarını sürdürmüştür.

Pakistan Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği'nde Temaslar

MÜSİAD ve diğer misafirlerden oluşan heyet öğleden sonra Pakistan Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği'ne ziyaret etmiştir. Toplantıya Oda Başkan ve yöneticilerinin yanısıra 60 işadama katılmıştır. Oda Başkanı Mahmood Ahmed, Türk delegasyonunu ve misafirleri ağırlamaktan duyduğu memnuniyeti ifade ederek başladığı konuşmasında Türkiye'nin liderliğini yaptığı D-8 hareketinin önemine değinmiştir. Ahmed, Türkiye ile Pakistan arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler hakkında bilgi verdikten sonra Pakistan'ın siyasi ve ekonomik istikrarından ve uyguladığı iktisadi liberalleşme, deregulasyon ve özelleştirme politikaları konularında açıklamalarda bulundu. Ahmed ülkede inşa edilen otoyollarla ilgili olarak da bilgi taktim ettikten sonra Türkiye'nin bu gibi inşaat işlerindeki teknik kapasitesinden ve başarılarından bahsetti. Odalar Birliği Başkanı Ahmed ayrıca Türkiye'nin Avrupa'ya ve eski Sovyet Cumhuriyetleri'ne açılan bir kapı olduğunu ve tekstil dışı mallarda Türkiye'nin AB'nin indirimli gümrük tarife imkanlarından ve bu bağlamda Türkiye'deki serbest bölgelerden yararlanabileceğini belirtti.

İlave olarak Türkiye'nin Pakistan'da hızla gelişen otomotiv sanayine yedek parça ihraç imkanı mevcuttur. Ahmed, ülkede hazırlanmış ve IDB (İslam Kalkınma Bankası) gibi sponsorları bulunan 181 adet proje bulunduğunu ve bunları daha sonra misafir heyete iletteceğini ifade etti. Ahmed son olarak iki ülke arasındaki ulaşım ve kargo imkanlarının düzensizliğinden ve yetersizliğinden şikayet ederek acilen ECO Nakil-Yükleme hattının tesisinin gereğini vurgulayarak konuşmasını tamamlamıştır.

Misafir heyet adına konuşan MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı Natık Akyol da iki ülke arasındaki ticareti engelleyen finansal ve ulaşım sorunlarına, özellikle Türkiye'nin uyguladığı gümrük tarifeleri ve kotalara dikkat çektikten sonra işadamları ve işadamları kuruluşları olarak hükümetlere bu konularda yön vermek gerektiğini belirtmiştir. Daha sonra heyetler arasında ikili iş görüşmeleri yapılmıştır.

Korangi Serbest Bölgesi'ni Ziyaret

Heyet daha sonra ülkenin en büyük serbest bölgesi Korangi Serbest Bölgesini ve burada Korangi Ticaret ve Sanayi Derneği'ni ziyaret etti ve burada temaslarda bulundu. Toplantıya Dernek Başkanı Akber Farougi ve Başkan Yardımcıları S. Tanveer Mohammed ile Hamza A. Davoud'un da bulunduğu çok sayıda işadama katıldı. Başkan Akbar Farougi'nin yaptığı açılış konuşmasında iki ülke arasındaki 1964'te RCD (Bölgesel Gelişme İçin İşbirliği)'ye dayanan, daha sonra ECO (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı) ile devam eden işbirliğinin asıl özel sektör tarafından gerçekleştirilebileceğini ifade etti. Pakistan İş Forumu Başkanı Tanveer Ahmed Magoon da yaptığı kısa konuşmada Müslüman ülkeler arasında ticaretin ve ekonomik işbirliğinin gelişebilmesi için ticari ilişkilerdeki taahhütlerin tam ve zamanında yerine getirilmemesi gibi güvensizlik problemlerinin çözümü üzerinde durdu. Misafir heyet adına konuşan Natık Akyol da Müslüman ülkelerin daha müreffeh hale gelebilmesi için işadamlarının üstüne düşen sorumluluklardan bahsettikten sonra MÜSİAD ve faaliyetleri hakkında bilgi takdim etti.

Yemekli Tanıtım ve Ticari Temas Toplantısı

12 Şubat 1998 Perşembe akşamı Pakistan İş Forumu misafir heyet onuruna Karachi Club'da yaklaşık 70 kişinin katıldığı yemekli bir toplantı düzenledi.

Toplantıda MÜSİAD ve MÜSİAD Fuarı ve Uluslararası İş Forumu'nu tanıtan bir video filmi gösterildikten sonra ev sahipliği yapan PBF (Tanveer Ahmed Magon) ve MÜSİAD (Natik Akyol) adına konuşmalar yapıldı. Toplantıda ayrıca Malezya Bağımsız İş Forumu'ndan Mohammed Nasir Yusof ve Sudan Eski Devlet Bakanı Dr. Tagelsir Mustafa Abdelsalam da bir konuşma yaptı. Daha sonra gerçekleştirilen iş görüşmeleri ile ilgili değerlendirmeler yapıldıktan sonra MÜSİAD heyeti adına Karadeniz Ereğli Şube Başkanı Engin Özertan sıcak ve kısa bir teşekkür konuşması yaptı. Bangladeş gezisinden sonra Pakistan iş gezisini de tamamlayan MÜSİAD heyeti 13 Şubat 1998 Cuma günü yine PBF ve İGEME görevlileri tarafından uğurlanarak Dubai üzerinden Türkiye'ye döndü.

Görüşmelerin Pakistan ayağına Sudan, Malezya ve İran'lı işadamları da katılmıştır. Yapılan görüşmeler ve konuşmalarda D-8 hareketinin devamı ve geliştirilmesi ve bu noktada Türkiye'ye düşen sorumluluk, Müslüman ülkeler arasında ekonomik-ticari işbirliği ve ortak yatırımlar üzerinde durulmuş ve bir gümrük birliğinin tesisinin zarureti vurgulanmıştır. Ancak hiç olmazsa pratik olarak karşılıklı gümrük tarifelerini ve kotaları azaltmak, seyahat, kargo, transfer ve sigorta gibi konularda kolaylıklar sağlamak üzerinde durulmuştur.

Heyete gerek Bangladeş ve gerekse Pakistan'da çok sıcak bir ilgi ve itibar gösterilmiş ve ikramlar yapılmıştır. MÜSİAD'ın bu gezisine Bangladeş ve Pakistan basını geniş yer vermiştir. Bu durum dahi ülkemize yönelik ilgi ve sevgiyi göstermesi açısından çok memnuniyet vericidir.

İŞBİRLİĞİ İMKANLARI VE ÖNERİLER

Pakistan'ın Türkiye'ye ihraç ettiği başlıca ürünler pamuk ve pamuk ipliği, işlenmiş deri, spor malzemeleri, cerrahi aletler, havlu, çarşaf v.s. gibi dokuma ürünlerinden oluşmakta; buna mukabil Pakistan, Türkiye'den reçine, kimyasal maddeler, tekstil boyası, oto lastiği, alüminyum çubuk, makine teçhizat ve aksamı, elektrik malzemeleri, otomotiv parça aksesuarı, akrilik dokuma, dondurulmuş gıda v.s. ürünler ithal etmektedir. Ancak iki ülke arasındaki ticaret hacmi son derece sınırlıdır.

Bu ticaretin ve ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi imkanları ve potansiyeli mevcuttur.

Türkiye bir yandan eski Sovyet Cumhuriyetleri ile büyük ve hızla gelişen ekonomik ve ticari ilişkilere sahiptir. Diğer yandan Türkiye Gümrük Birliği çerçevesinde düşürülen gümrük tarifeleri imkanlarıyla Avrupa'ya açılan bir kapıdır. Özellikle tekstil alanlarında yapılacak olan joint venture yatırımlar vasıtasıyla AB'ne kota sınırlaması olmaksızın girebilecek ve Pakistan bu süreçte büyük ölçüde pamuk ipliği girdisi sağlayabilecektir.

Diğer yandan Pakistan inşaat, tıbbi malzeme, altyapı, elektrik enerjisi üretimi, ulaşım, iletişim, madencilik, tekstil, sulama ve turizm alanlarında büyük bir yatırım potansiyeline sahiptir. Türkiye'nin teknolojik avantajları ve birikimi ile Pakistanlı müteşebbisler biraraya geldiğinde birçok alanda ortak yatırım imkanı mevcuttur. Türkiye özellikle yol ve köprü yapımında dünyanın en rekabetçi firmalarına sahip olup bu avantaj değerlendirilmelidir.

Pakistan'ın haberleşme ağı yetersizdir. Pakistan, telekomünikasyon sektörünün geliştirilmesi Türk telekomünikasyon firmaları için önemli imkanlar sunmaktadır. Ancak sektörde tekliflerini kredi paketi ile destekleyen Batılı şirketlerin başarılı olduğu görülmektedir.

Türkiye Pakistan'a petrol ve gaz çıkarımı alanlarında yatırım yapabilir ve plastik hammadde üretim fabrikaları tesis edebilir. Türkiye ayrıca Pakistan'da hızla gelişen otomotiv sanayine yedek parça sağlayabilir. Bu noktada Pakistan'ın ucuz işgücü bir avantajdır.

Türkiye'nin Asya Kalkınma Bankası üyeliği çerçevesinde Türk firmalarının Pakistan'daki önemli projelere söz konusu bankadan sağlanacak finansman ile katılımı mümkündür.

Bununla beraber, Türkiye ile Pakistan arasındaki ticareti engelleyen ve çözülmesi gereken birtakım sorunlar mevcuttur.

- Herşeyden önce ulaşım ve kargo hizmetleri düzenli olmayıp yetersizdir. Yükleme-lerde gecikmeler olup maliyetler de yüksektir. Bu yüzden Pakistan'dan balık, hurma gibi çabuk çürüyeabilen taze gıda ürünleri Türkiye pazarına girememektedir. Bu bakımdan ECO Yükleme hattı acilen tesis edilmelidir.
- Diğer yandan Türkiye'nin Gümrük Birliği çerçevesinde Pakistan'a uyguladığı gümrük tarifeleri aradaki ticareti engelleyici bir faktör olmaktadır.
- İhracatın artması için ihraç ürünlerimizin çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Pakistan'ın ithalatında önemli bir yer tutan demir çelik, telekomünikasyon ekipmanı, ticari araçlar, otô yan sanayi, tarımsal gıda ve yenilebilir yağlarda Türkiye'nin önemli ihracat potansiyeli mevcuttur.
- Bankacılık ve akreditiflerle ilgili sorunların iki ülke uzmanlarının temaslariyla çözüme ulaştırılması gerekmektedir.
- Aynı şekilde iki ülke arasındaki finansal ilişkilerin geliştirilmesi için muhabir banka anlaşmaları ve eximbank kredilerinin canlandırılması gerekir.
- Altyapı ihaleleri giderek anahtar teslimi olarak çıkarılmaktadır. Türk mühendislik ve taahhüt firmalarının bu ihalelerde söz sahibi olabilmesi için Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası kredi koşullarına yakın "Soft-Loan" kredi temini gerekmektedir.

BANGLADEŞ VE PAKİSTAN'DA MUSTAD REFERANSI İLE İRTİBAT KURULABİLECEK BÜROKRAT VE İŞADAMLARI

ÜLKE	İSİM	ÜNVAN	FİRMA/KURUM	ADRES	TELEFON	FAX
1	BANGLADEŞ	Mohammed Younis	Başkan Yardımcısı	Industrialists&Businessmen Association BANGLADESH	860-2-95511608	880-2-9567029
2	BANGLADEŞ	Erding Ulumly	T.C. Danka Büyükelçisi	Embassy of Republic of Turkey Dhaka-1212	860-2-9564532 880-2-882196	
3	BANGLADEŞ	R. Maksud Khan	Başkan	Dhaka Chamber of Commerce and Industry	880-2-883535, 880-2-873297	880-2-883573 880-2-956732
4	BANGLADEŞ	M. Farouddin Ahmed	Başkan Yardımcısı	Islami Bank Bangladesh Ltd. Dhaka-1000	860-2-9552562, 860-2-9552608	880-2-9563830 880-2-9561105
5	BANGLADEŞ	M. Kamaluddin Chowdhury	Local Office Dhaka	Islami Bank Bangladesh Ltd. Dhaka-1000	860-2-9557173 880-2-9564533	880-2-9563046 880-2-9563049
6	BANGLADEŞ	Bilal Ahmad	Başkan	Chittagong Chamber of Commerce & Industry	860-31-713366	
7	BANGLADEŞ	Ali Nazir Shaheen	Başkan Yardımcısı	Chittagong Chamber of Commerce & Industry	860-31-713369 860-31-713365	880-31-710183
8	BANGLADEŞ	Sharif M. Mizal Hossain	Sekreter Yardımcısı	Chittagong Chamber of Commerce & Industry	860-31-713369	880-31-710183
9	BANGLADEŞ	Salahuddin Kasan Khan	Başkan	Bait Shaban (3rd Floor) 33-31, Dilkusha C/A Dhaka-1000	880-2-9564170	880-2-9564170
10	BANGLADEŞ	S. Mahmood Younis	Fahri Konsolosluk	Baiti Halls, Chittagong	880-31-811050	
11	BANGLADEŞ	Salehuddin Sayeed	Genel Müdür	South Halls, Dhaka-1000	880-31-811052 860-31-613084	880-31-610598
12	PAKİSTAN	Gürol Sokmen Süper	Başkan	Chittagong-4223	860-31-741433	880-31-740031
13	PAKİSTAN	Tarveer Ahmed Magoori	T.C. Karar Başkonsoloslusu	South Halls, Dhaka-1000	880-2-9563570	880-2-9564727 880-2-9561214
14	PAKİSTAN	Syed Fares Ud Din	Sekreter	D-204, Block No: 5, Kolkashan-Cantonment 75500, Karachi	92-21-874334 92-21-5874194	92-21-5874691 92-21-4962052
15	PAKİSTAN	Mohammad Hanif Janoo	Başkan	D-141st Floor Office Centre, Plot B-25 Block 13-A Gubhan-e-Iqbal, Karachi 75300	92-21-4952552	
16	PAKİSTAN	Mohammed Yunis Khan	Başkan Yardımcısı	D-14th Floor Office Centre, Plot B-25 Block 13-A Gubhan-e-Iqbal, Karachi 75300	92-21-2412414 92-21-2410687	92-21-2416091 92-21-3226454
17	PAKİSTAN	Akbar Farooqui	Başkan	Awami E-Ticaret Road, P.O. Box No. 4158 Karachi-74000	92-21-5051211	92-21-5051215
18	PAKİSTAN	Hameez A. Dawood	Başkan Yardımcısı	Block A, 5th Floor, Finance & Trade Centre, Sharea Faisal, Karachi	92-21-5061211	92-21-506322
19	PAKİSTAN	S. Mahmood Younis	Başkan Yardımcısı	Awami-Sanat, ST-4-2 Sector 23, Korangi Industrial Area, Karachi-74900	92-21-5061211	
20	PAKİSTAN	Mahmood Ahmed	Başkan Yardımcısı	Awami-Sanat, ST-4-2 Sector 23, Korangi Industrial Area, Karachi-74900	92-21-5061211	92-21-5061215
21	PAKİSTAN	Azee-ur-Rehman Rajput	Başkan Yardımcısı	Awami-Sanat, ST-4-2 Sector 23, Korangi Industrial Area, Karachi-74900	92-21-5061211	
22	PAKİSTAN	Syed Naair A. Mirza	Endüstriyel Yatırım Müdürü	Awami-Sanat, ST-4-2 Sector 23, Korangi Industrial Area, Karachi-74900	92-21-5061211	92-21-5061215

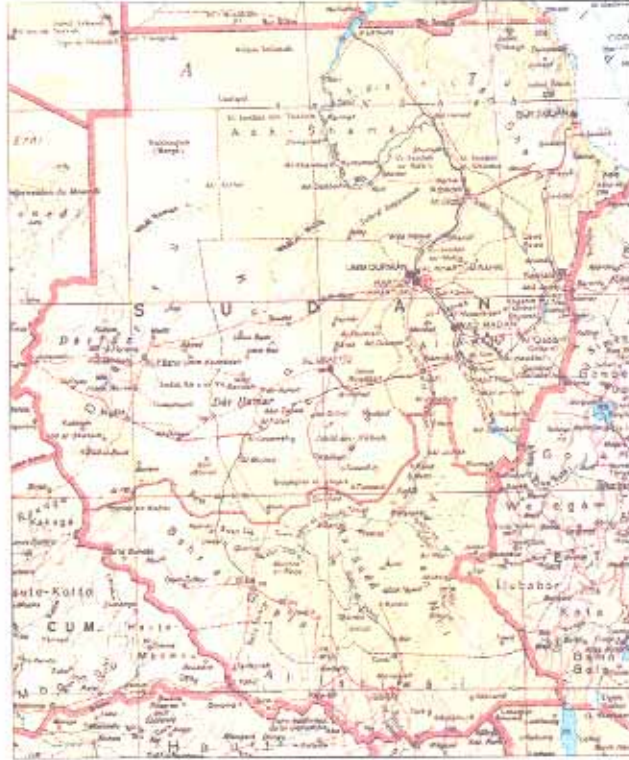
MÜSİAD'IN
SUDAN İŞ GEZİSİ
(16-23 Şubat 1998)

Hazırlayan

Yusuf Cevahir

MÜSİAD'ın Sudan Gezisi Heyet Başkanı

III. BÖLÜM
SUDAN
GEZİ RAPORU

SUDAN • TEMEL BİLGİLER VE EKONOMİK GÖSTERGELER

RESMİ DİL:	ARAPÇA (İngilizce yaygın konuşulur)
MAHALLİ SAAT:	GMT+G
HAFTA TATİLİ:	CUMA
ÇALIŞMA SAATLERİ:	Bankalar: 08:00-12:00, Resmi Daireler:07:30-14:30
ELEKTRİK:	220 V
NASIL GİYİNME Lİ:	Genellikle hafif, tercihan pamuklu
NE YEMELİ:	Avrupa-Oryantal ve Türk mutfağı mevcut
NE SATIN ALMALI:	Ebonit - gümüş - bakır - altın işleri, elışı deri kayış, el çantası, cüzdan, ağaçtan mamul eşya, SUDAN DİNARI (1 \$ = 165 SUDAN DİNARI)
PARA BİRİMİ:	
ARAZİ	
Yüzölçümü:	2.505.065 km2
Başkenti:	Khartoum {Omdurman ve Kuzey Khartoum dahil, 3.500.000}
NÜFUS	
Nüfus:	28.100.000
Nüfus yoğunluğu:	Km2'ye 11,2 kişi
Nüfus dağılımı:	% 27 şehirlerde, % 73 kırsal kesimde yaşar
Yıllık büyüme hızı:	% 3
Başlıca diller:	Sünni İslam % 80, Hristiyanlık % 7 ve bölgesel dinler % 13
EĞİTİM VE SAĞLIK	
Okur yazar oranı:	Okul çağındaki nüfusun % 25'i
Üniversite adedi:	8
Hastane yatak:	18.571
Doktor adedi:	2405
Doğum Oranı:	% 56 kadın, % 44 erkek
EKONOMİ	
Milli gelir:	8.2 milyar \$
Kişi başına düşen milli gelir:	300 \$
İşgücü dağılımı:	% 64 tarım; % 8 sanayi, madencilik, inşaat; % 23 hizmet sektörü, ticaret ve devlet memuriyeti
Dış Ticaret:	İthalat 1,3 milyar \$, ihracat 315 milyon \$
Para Birimi:	1 Sudan dinarı = 10 Sudan Lirası
BAŞLICA ÜRÜNLERİ	
Tarım:	Pamuk, darı, süpürge darısı, şeker kamışı, buğday, susam tohumu, yerfıstığı, arap zamkı, mango, greypfruit, ayçiçeği
Hayvancılık:	Sığır, koyun, keçi, deve
Sanayi:	Dokuma, şeker, deri, sabun, alkolsüz içecekler, bitkisel yağlar
Madencilik:	Petrol, altın, gümüş, çinko, bakır, demir, kromit, manganez, mermer, alçı, tuz, mika
HÜKÜMET	
Hükümet başkanı:	Omar Hassan Ahmed al-Bashir - Cumhurbaşkanı
Politik dağılım:	26 eyalet
Yönetim şekli:	İslami Parlamenter Demokrasi
ULAŞIM	
Demiryolu:	4.764 km
Karayolu:	35.000 km
Başlıca Liman Adedi:	2 (Port Sudan - Suakin)
Başlıca Havaalanı:	5 {Khartoum, Dongola, Port Sudan, Obeida, Fashir}

SUDAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Afrika'nın en büyük ülkesi olan SUDAN Cumhuriyeti, kıtanın kuzeydoğu kesiminde 2.505.065 m² bir alanı kaplar. Kuzeyde Mısır, kuzeybatıda Libya, batıda Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti, güneyde Zaire, Uganda ve Kenya, doğuda da Etiyopya ile çevrili olup, denize tek çıkış kapısı kuzeydoğudaki Kızıldeniz kıyısıdır.

Nil Irmağı Vadisi ülkenin en yoğun yerleşim bölgesi olup, başkent Khartum, bu bölgede Mavi Nil ve Beyaz Nil'in birleşme noktasında yer alır.

Sudan; etnik ve kültürel farklılaşmanın belirlediği iki bölgeye ayrılmıştır. Kuzey ve Orta kesimlerde Müslüman Araplar büyük çoğunluğu oluştururken güney kesimde genellikle Hristiyan olan çeşitli Siyah kabileler yaşar.

Sudan'ın kuzeyindeki çöl bölgesinde tropik karasal, güney bölümünde ise Ekvator tipi bir iklim hüküm sürer. Başkent Khartoum'da yılın herhangi bir ayında sıcaklık 38 °C'yi geçebilir.

Sudan hükümeti, Sudan'da yatırım yapmak isteyen müteşebbislere devlet destekli, çeşitli imkanlar tanımaktadır.

Sudan Hava Yolları Genel Acentası olarak CANDAS Havacılık, Sudan'a gitmek ve bu ülkede yatırım yapmak isteyen, yatırımcılarımıza, işadamlarımıza ve yolcularımıza her türlü yardımı yapmaya hazırdır.

GENEL EKONOMİK DURUM

a) Tarım

Sudan'ın ekilebilir arazisi 84 milyon hektar olarak hesaplanmaktadır. FAO'nun tesbitlerine göre, bunun ancak % 15,3'ü kullanılmaktadır. 1995 yılı itibariyle bu alanların % 20'si sulanabilmektedir. 1996 yılında tarımın GSYİH içindeki payı % 42 olmuştur. Sudan'ın toplam ihracatının da % 80'i tarım sektöründen kaynaklanmaktadır. Ülkede Bashir döneminde uygulanmaya konulan yeni tarım politikası uyarınca sulanabilir alanlardaki pamuk ekimi yerine, tahıl ekimine yönelmiş ve ülke ekonomisinde önemli yer tutan pamuk üretimi, ülkenin yağmur sularıyla sulanabilen bölgelerine kaydırılmıştır. Bu politika ile ülkenin gıda alanında kendi kendine yeterli hale gelebilmesi hedeflenmiştir.

Sudan'da tarımsal üretim, başta çoğunluğu büyük ölçekli işletmelerden oluşan sulama yapılabilen modern çiftlikler, yağmurla sulama yapılan mekanize olmuş çiftlikler, yağmurla sulama yapılabilen emek-yoğun çalışılan geleneksel çiftlikler ve hayvancılık olmak üzere, farklı kategorilerde gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilk ikisi tarımsal üretimin % 65'ini sağlamaktadır. Ancak, geleneksel işletmeler, üretime katkılarının düşüklüğüne rağmen, sosyal anlamda önemli bir pozisyona sahiptir. Sudan nüfusunun büyük bölümü bu tarz üretimde çalışmaktadır.

Pamuk, Sudan ekonomisinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Son yıllarda ise yukarıda bahsi geçen yeni tarım politikası uyarınca pamuk ihracatında önemli düşüşler yaşanmıştır.

Pamuk üretiminin yıllar içerisindeki seyri (1000 balya)

Yıllar	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94
Üretim	747	698	374	425	283	245
İhracat	570	640	304	356	350	216

b) Madencilik ve Petrol

Sudan'ın bilinen en önemli madenleri petrol ve altındır. Altın madenleri ülkenin doğu bölgesinde bulunmaktadır. Sudan'da yılda ortalama 3.5 ton altın çıkarılmakta, bunun önümüzdeki yıllarda 4 tona çıkarılması planlanmaktadır.

Sudan'da bulunan maden rezervleri özellikle Fransa'nın bu ülke ile daha yoğun ekonomik ilişkiler kurmasına yol açmaktadır. 1995 Ocak ayının başında, Fransız madencilik firması Mine Or ve Sudan Hükümeti ortaklığıyla kurulan North Sudan adlı şirket, Kızıldeniz ile Nil Nehri arasındaki 57.000 km² lik alanda altın arama imtiyazına sahip olmuştur. Yine Fransız-Sudan ortaklığıyla kurulmuş olan AMC adlı şirketin % 50'si Sudan Hükümetine, % 40'ı, Mine Or'a, geriye kalan % 10 hisse de Construction Internationale ve Compagnie Française d'Entegrises adlı şirketlere ait olup, bu şirket 1995 yılı içerisinde 45 milyon dolar değerinde, 3,7 ton altın çıkarmıştır.

Sudan'ın petrol rezervleri Dünya Enerji Konseyi tarafından 1990 yılında açıklanan rakamlara göre 300 milyon varil olarak gösterilmektedir. Buna karşın, ülkenin petrol rezervleri hükümet tarafından 2 milyar varil olarak tahmin edilmektedir. Bunun yanı sıra, Kızıl Deniz'de önemli doğalgaz yatakları bulunduğu dair bulgular mevcuttur. 1995 yılında El Obeid şehrindeki rafineri faaliyete geçirilmiş ve petrol taşımak için bölgedeki tren hatları onarılmıştır.

Ülkenin petrol ve doğalgaz rezervleri Shell, BP, Chevron, Total gibi dev petrol şirketlerinin ilgisini çekmekte ve adı geçen şirketler Sudan'da petrol alanında yatırım yapmaya yönelmektedir. Niçekim, ülkenin Port Sudan yakınlarındaki en önemli petrol rafinerisi BP, Shell ve Sudan Hükümeti ortaklığıyla kurulmuştur.

Sudan'da petrol arama ve çıkarılması haklarının büyük bir kısmı uluslararası bir konsorsiyuma verilmiştir. Bu konsorsiyumun üyeleri Kanadalı Arakis firmasını temsilen State Petroleum Cooperation, Çin Uluslararası Petrol Şirketi (CIPC) ve Malezya Devlet Petrol Şirkettir. Proje 1999 yılı ortasında tamamlanması öngörülen petrol üretim tesislerini Hagleig petrol sahasından Hartum üzerinden Port Sudan'a kadar ulaşacak 250.000 varil/gün kapasiteli 1500 km çelik boru hattı, birçok pompa istasyonu, güç jenerasyonu, haberleşme sistemi, depolama, tank çiftliği ve yükleme tesislerini içeren bir deniz terminali ve liman tesislerini kapsamaktadır. Bu boyutuyla, toplam maliyetin 1,2 milyar \$'a ulaşması beklenmektedir.

Anılan konsorsiyum tarafından boru hattı inşaatı için açılan ihalenin ön yeterlik elemelerine iki Türk Müteahhitlik firması da iştirak etmiş, ancak, firmalarımız ön-yeterliği alamamışlardır. İhaleyi Arjantin ve Çinli firmalar kazanmıştır.

Çin de, son yıllarda Sudan'ın petrol rezervlerine ilgi duyan ülkeler arasına katılmıştır. Çin tarafından Sudan'a verilen 18 milyon dolarlık kredinin 15 milyon doları, petrol arama çalışmalarına tahsis edilmiştir. Bunun, diğer ülkelerin girişimleri ile kıyaslandığında cılız bir hamle olarak değerlendirilmesi mümkünse de, uzun vadede Çin'in Sudan pazarına ve yeraltı zenginliklerine yönelik ilgisine işaret etmektedir.

c) Sanayi

Ülkede gelişmiş bir sanayi bulunmamaktadır. İmalat sektörü oldukça zayıftır. Mevcut sanayi daha ziyade tarıma dayanmakta olup, (şeker, bitkisel yağ, sabun) tekstil, oto lastiği, suni gübre ve çimento alanlarında da sanayi tesisleri bulunmakta, ancak bunlar kapasitelerinin çok altında çalışmaktadır. İmalat sanayi, küçük ve yetersiz olmakla beraber, ülke sanayisinin % 50'sini oluşturmaktadır. 200.000 işçinin çalıştığı bu sektör toplam işgücünün % 4'ünü istihdam etmektedir.

Pamuk üretimine bağlı olarak tekstil sanayii de önemli bir yere sahip olmakla birlikte, sektör etkin bir şekilde çalışmamaktadır. Son yıllarda yayımlanan bir UMDO Raporuna göre kamu sektörü % 15-20 kapasite kullanımı ile çalışırken, özel sektörde de bu oran % 30-38 gibi düşük bir seviyede gerçekleşmektedir.

Başlıca ürünlerin üretim trendi

YILLAR	1992/93	1993/94	1994/95
Şeker (1000 Ton)	470	525	425
Tekstil (Milyon yard)	50	70	75
Çimento (1000 Ton)	175	170	185
Un (1000 Ton)	510	530	423
Bitkisel Yağlar (1000 Ton)	72	180	90
Ayakkabı (milyon çift)	1,2	2,4	1,3
Otomobil lastiği (1000 Adet)	229	3000	111

Bunların yanısıra, ülkede yabancı ortaklı kimya, gübre, otomobil lastiği ve çimento fabrikaları bulunmaktadır.

1997 yılı Ekim ayında, Sudan ile Irak arasında imzalanan "İşbirliği Anlaşması" çerçevesinde taraflar, sulama, şeker üretimi ve yemelik yağ üretimi gibi tarımsal konularda işbirliği yapma kararı almışlardır. Söz konusu Anlaşma ile Irak'ın Sudan'da tarım alanında yatırımlar yapması öngörülmüştür. Ancak gerek Irak'ın, gerek Sudan'ın içinde buldukları ekonomik darboğaz göz önüne alındığında bu girişimin siyasal anlamdan öte ekonomik bir değeri olmadığı düşünülmektedir.

d) İnşaat

Sudan'da büyük ölçekli inşaat yatırımlarının durmuş olmasına rağmen, kaynak bulunduğu takdirde inşaat sektörü karlı olabilmektedir. İnşaat sektörü daha ziyade konut yapımına yöneliktir ve ülkede inşaat malzemesi sıkıntısı yaşanmaktadır.

1997 yılı yatırım programında yer alan başlıca projeler ise, demiryollarının ıslahı, Müjlad-Hegleig ve Kosti-Malakal arası karayolunun inşası, El-Obeid'de rafineri kurulması, Roseiris Barajı'nın duvarının yükseltilmesi, Sen ar Barajı'nın tamir ve bakımının yapılması, Nil Nehri üzerinde "El Hamabad" ve Kajbar isimli iki yeni barajın inşa edilmesi, kablo ve jeneratör fabrikaları kurulması projeleridir.

Nil Nehri üzerindeki Kajbar Barajı'nın inşasını iki Çin firması üstlenmiştir. 200 milyon \$'a mal olacak baraj projesinin finansmanının % 75'ini Çin, % 25'ini de Sudan Hükümeti karşılamaktadır. Barajın 2001 yılına kadar faaliyete geçmesi beklenmektedir. Şu an için sadece elektrik üretimi hedeflenen barajın ileride sulama amaçlı olarak kullanılması durumunda Mısır'la Sudan arasında sorun teşkil edebileceği düşünülmektedir.

e) Ulaştırma ve Haberleşme

Ulaştırma ve haberleşme, Sudan'da en fazla yatırım gerektiren alanlardan birisidir. Dış kredi sağlayamayan yönetimin kendi imkanları da projelerin finansmanı için yeterli değildir.

Ülkede sadece Port Sudan Hartum ve Port Sudan - El Obeid şehirleri arasında asfalt yol bulunmaktadır. Diğer şehirlerarası karayolları toprak ve stabilize dir. En önemli proje İran'ın yardımıyla yeni başlamış olan "Güney Kuzey Barış Yolu"dur.

"Bati'nin Kurtuluşu" adı verilen ülkenin batısının Hartum'la entegrasyonunun hızlandırılmasını hedefleyen proje çerçevesinde Güney Kordofan ve Kuzey Derfur'u birbirine bağlayacak, El-Nuhud - El-Fasher karayolunun inşasını bir Alman firması üstlenmiştir. Sözkonusu projenin El-Nuhud - Umeddada arasındaki 250 km'lik bölümünün 1998 yılı içerisinde bitirilmesi planlanmaktadır.

Demiryolu şebekesi oldukça uzun (14.715 km) olmakla birlikte önemli ölçüde rehabilitasyona ihtiyaç duyulmaktadır. 1997 yılı içerisinde, Sennar Damazin ve Sennar Gadaref demiryollarının bakım ve onarımı tamamlanmış, Müjlad-Abu Jabra arasında yeni bir demiryolu inşa edilmiştir. Bunun yanısıra, ülkenin lokomotif parki da yenilenmiştir. Ülkenin demiryollarına yapılacak daha kapsamlı bir yatırım programının, şu andaki yolcu ve emtia taşımacılığının, geniş çaplı bir yatırım projesini gerektirmemesi ve bu konudaki finansman imkanlarının kısıtlı olmasından dolayı petrol sanayiindeki gelişmelere paralel olarak ele alınması beklenmektedir.

Başlıca limanlar Port Sudan ile Sawakin olup, yıllık yükleme boşaltma kapasitesi 4 milyon ton civarındadır. Hava taşımacılığı ise, daha çok yurtdışı taşımacılıkta kullanılmaktadır.

Haberleşme sektörü çok geri durumdadır ve büyük yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkede Alcatel, Siemens gibi uluslararası haberleşme şirketleri çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Ülke genelindeki telefon hatlarının % 70'inin bulunduğu Hartum'da, telefon hizmetleri oldukça gelişmiştir. Buna karşın şehirlerarası telefon görüşmesi yapmak hemen hemen imkansızdır.

f) Turizm

Sudan'da turizm sektörü, büyük ölçüde Mısır'a ve Suudi Arabistanlı organizatörlerin Sudan kıyılarına düzenledikleri turlara bağımlıdır. Ancak, son yıllarda Sudan'ın içinde bulunduğu uluslararası tecrit durumu, turizm gelirlerinde düşüşe neden olmuştur. Ülkenin, bilhassa Kızıldeniz kıyıları, önemli turistik potansiyele

sahiptir. Ulaşım alanında yaşanan zorluklar, turizm sektörüne de doğrudan yansımaktadır. Sadece başkent Hartum'da yeterli konaklama imkanı mevcuttur.

g) Hayvancılık

42 milyon kilometrekare nehir ve göllerden oluşan sulak bölgeye ilâveten 700 kilometre uzunluğundaki Kızıl Deniz kıyı şeridinde hayvancılık üretimi; % 25 sığır, % 35 koyun, % 20 Keçi, % 12 deve ve % 8 Yabani hayvan olmak üzere toplam 160 milyon başa ulaşmıştır. 35 milyon gibi bir rakama ulaşan tavuk üretimi de azımsanamayacak bir kaynak teşkil etmektedir.

h) İplik ve Tekstil Üretimi

Özellikle Kordofan ve doğu eyaletlerinde yoğunlaşan yüksek kaliteli pamuk ve pamuğa bağlı sanayi ile ilgili rakamlar aşağıdadır.

- Pamuk ihracatının toplam ihracattaki payı = % 50
- Fabrika adedi = 20
- Yıllık üretim kapasitesi = 54.000 ton iplik, 380 milyon metre kumaş, 1 milyon battaniye, 750.000 düzine triko

i) Kağıt-Çimento ve Enerji Sektörleri

- * Toplam kağıt tüketimi = 75.200 ton
- * Kağıt ithalatı = 9.660 ton (8.4 milyon dolar)
- * Fabrika adedi = 2
- * Toplam çimento üretimi = 405.000 ton
- * Fabrika adedi = 2

* Enerji konusunda da Sudan Hükümeti gerekli tedbirleri almış olup, gerek enerji gerekse diğer konularda, yatırımcılara son derece etkili imkanlar tanınmaktadır.

* Vergi muafiyeti - Kur garantisi ve ücretsiz fabrika arazisi bunların arasında sayılabilir.

j) Dış Ticaret

Sudan'ın kronik hale gelen dış ticaret açığı özellikle 1973-74 yıllarında yaşanan petrol fiyatlarındaki artıştan sonra belirgin bir hal almıştır. Ülkenin ihracat gelirleri, ithalat giderlerinin ancak yarısını karşılayabilmektedir.

İhraç ürünlerinin kompozisyonu genellikle hammadde veya yarımamüllerden müteşekkil iken; ithalat, petrol ürünleri, makine ve ulaştırma teçhizatı gibi kalemler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Suudi Arabistan, uzun yıllardır Sudan mallarının en önemli alıcısı konumundadır. Diğer alıcılar ise uluslararası pamuk piyasasındaki dalgalanmalara göre değişmektedir. Tayland da son yıllarda önemli alıcı ülkeler arasında yer almaktadır.

Sudan'ın dış ticaretinde önemli yer alan ülkeler ve ticaret rakamları (**)

İHRACAT			İTHALAT (Milyon \$)		
ÜLKELER	1995	1996	ÜLKELER	1995	1996
S. Arabistan	84	93	Libya	235	259
Tayland	31	48	S. Arabistan	117	129
İtalya	61	40	İngiltere	77	99
Ç.H.C.	68	35	Fransa	85	76
Japonya	35	27	Almanya	64	69
Almanya	28	21	İran	52	58
Fransa	26	19	ABD	48	55
Hindistan	15	18	Çin	46	53
ABD	21	18	Kenya	46	53
Lübnan	21	13	Oman	48	53
Türkiye	14	6	Hollanda	48	40

(**) IMF İstatistikleri

1997 yılının ilk altı ayında ihracat gelirleri 312 milyon \$'a ulaşmıştır. Bu rakamın 1997 yılı sonu itibarıyla 720 milyon \$'a ulaştığı hesaplanmaktadır. Resmi haber ajansı SUNA tarafından yapılan bir açıklamaya göre ihraç kalemlerinin sayısı 1995 yılında 74 iken 1997 yılında 92'ye yükselmiştir. Aynı kaynağa göre 1997 yılında Sudan 63 ülkeye ihracat yapmıştır.

k) Ekonominin Genel Olarak Değerlendirilmesi

Sudan, dünyanın en yoksul ülkeleri arasındadır. Sanayi ve madencilik çok azdır. Güney Sudan'daki petrol ve diğer maden kaynakları iç savaş nedeniyle işletilmemektedir. Ülkenin ihracat gelirinin tamamı iç savaşa harcandığından ve Körfez Savaşı sırasında ve sonrasında, Irak yanlısı bir politika izlenmesi dolayısıyla çok ihtiyaç duyulan dış mali kaynakların, ABD, Batı ülkeleri, Körfez ülkeleri ve uluslararası mali kuruluşlardan sağlanamaması nedeniyle, ülkedeki yatırımlar büyük ölçüde durmuştur. Ayrıca, ülkede yüksek oranlı kronik bir enflasyon mevcuttur.

MÜSİAD'IN SUDAN İŞ GEZİSİ TEMASLARI VE HARTUM ULUSLARARASI FUARI

(16-23 ŞUBAT 1998)

16 Şubat 1998 günü MÜSİAD üyelerinden oluşan 12 kişilik heyet Sudan Hava-yolları ile hareket ederek Sudan'a uçtu. Güzel bir tevafuk olarak aynı tarihlerde Devlet Bakanı ve Türkiye-Sudan ve Cibuti KEK Türk Tarafı Eşbaşkanı Sayın Hasan Gemici başkanlığında bir Türk işadamları heyeti de Sudan'a bir ziyaret düzenlemekteydi.

Sudan'a heyetimizden önce gitmiş olan diğer 6 MÜSİAD üyesi işadamı ile birleşildi. Günü dinlenerek geçiren heyetimiz ertesi gün ziyaretlerine başladı. İlk önce Sudan Ticaret Odaları Birliği'ne gidildi. Devlet Bakanı Hasan Gemici, Başbakanlık Heyeti ve Sn. Yusuf Cevahir Başkanlığı'ndaki MÜSİAD heyeti Dış Ticaret Bakanı Osman El Hadi İbrahim, Ticaret Odaları Birliği Başkanı El Tayeb Ahmed Osman ve Dış Ticaret eski Bakanı Dr. Tagelsır Mustafa Abdelsalam tarafından kabul edildi.

1996 senesinde Türkiye ile Sudan arasında Devlet Bakanı Teoman Rıza Güneri ve Sudan Sanayi Bakanı Bedreddin Suleiman tarafından imzalanan ticaret protokolü görüşüldü. Her iki Bakan bu protokol ile ilgili konuştu ve özellikle Sudan Dış Ticaret Bakanı 12. madde üzerinde durarak iki ülke arasında işbirliğini teşvik etmek ve işadamları konseyi oluşturmak ve her iki ülkede düzenlenen fuarlara katılım konusunda işadamlarına her türlü kolaylık gösterilmesini istedi.

Daha sonra otele dönen heyetimiz, Devlet Bakanı Sn. Hasan Gemici ile görüştü ve görüşmede sayın bakan işadamlarımızın ve Türk yatırımcılarımızın problemlerini dinledi. Ana başlıklarıyla görüşülen konular ve anlatılan problemler şu şekildedir:

- * İşadamlarının yatırım için gereken bütün altyapı bilgilerinin devlet tarafından işadamlarına sağlanması
- * Büyükelçilik'ten mesleki branşlara göre adreslerin ve bilgilerin temini.
- * Sudan Hükümeti'nden özel bir imtiyaz almak için gereken görüşmelerin yapılması (fiyat tavan bildirim).
- * Sudan ile Türkiye arasında siyasi ilişkilerin geliştirilmesi ve özellikle Sudanlı işadamlarına Türkiye'ye gelmeleri ve vize almaları hususunda gereken kolaylığın sağlanması.

Sn. Hasan Gemici ise bütün bu istekleri hükümete ve ilgili mercilere iletteceğine dair söz verdi.

Daha sonra 15. Hartum Fuarı'ndaki standımızı tanzim etmek için fuar alanına gildi. Triko, gıda ve tüketim maddeleri, un, su dalgıç pompaları, kalem, terlik ve ekmeğin makinelerinin teşhir edildiği standımız yedi gün boyunca ziyaretçilerin ilgi odağı oldu.

Saat: 18:00'de Sudan Cumhurbaşkanı Sn. Omar Hassan Al-Bashir 15. Uluslararası Hartum Fuarı'nın açılışını yaptı ve MÜSİAD standını ziyaret etti.

Saat 21:00'de bütün Türk işadamları heyeti, Dış Ticaret Bakanı Sn. Osman El Hadi İbrahim'in verdiği akşam yemeğine katıldı.

Çarşamba günü saat 11:00'de İşadamları ve İşveren Federasyonu'nda sektörel iş görüşmeleri (Workshop) düzenlendi. Federasyon beş odadan oluşmaktadır. Bunlar:

1. Sanayi Odaları Cemiyeti
2. Ticaret Odaları Cemiyeti
3. Tarım Odaları Cemiyeti
4. Taşımacılık Odaları Cemiyeti
5. Esnaf ve Küçük Sanayi Cemiyeti

Bu görüşmede işadamlarımız Federasyon Başkanı Sn. İzzeddin Al Sayed ve Sanayi Odaları Birliği Başkanı Sn. Hashim Hagou ve çok sayıda Sudanlı iş adamı ile tanıştılar ve ikili görüşmelerde bulundular.

Sudan Cumhurbaşkanı Sn. Omar Hassan Al-Bashir MÜSİAD standını ziyaret ederken

Görüşmeler sonunda Sanayi Odaları Birliği Başkanı Sn. Hashim Haqou'ya MÜSİAD adına bir hediye takdim edildi ve bunun yanında çok sayıda fuar broşürü, MÜSİAD tanıtım kitapları, fuar özel bülteni, Sn. Erol Yazar'ın kitabı ve The Turkish Economy 1997 verisi ve Sudanlı İşadamları ve İşveren Federasyonu ile MÜSİAD arasında bir anlaşma imzalandı. Anlaşmanın ihtiva ettiği maddeler:

- * İki ülkenin arasında ticaret hacmini arttırmak.
- * İki ülkenin ticaret konularını ve bütün işadamlarını ilgilendiren bilgilerini karşılıklı olarak bildirmek.
- * Ticaret amaçlı ziyaretleri her iki ülke işadamları arasında gerçekleştirmek.
- * Mümkün olan sahalarda Joint - Venture yatırımların teşvik edilmesi.
- * Teknoloji transferi ve lisans anlaşmalarına imkan tanımak.

Perşembe günü Türk Devlet Bakanı Sn. Hasan Gönücü ve Sudan Dış Ticaret Bakanı Sn. Osman El Hadi İbrahim, Yusuf Cevahir'in Türk ekmeğ fırının açılışını yaptılar.

Heyet daha sonra (Nile Cotton) pamuk fabrikasını ziyaret etti. 1993 senesinde Daewoo tarafından 15 seneliğine işletim hakkı kiralananan tesiste Avrupa ve Asya ülkelerine ihracata yönelik iplik, kumaş ve havlu üretimi yapılmaktadır. 2600 kişinin çalıştığı fabrika yıllık olarak 40 milyon ABD doları satış yapmaktadır.

Fırın
açılışında
bir görüntü.

Öğleden sonra (Al Shifa) ilaç fabrikasını ziyaret eden heyetimiz yetkililerden Sudan'daki ilaç sanayi hakkına bilgi aldı.

Akşamleyin, Türk Büyükelçiliği tarafından verilen akşam yemeğine Türk Devlet Bakanı, Sudan Bakanları ve MÜSİAD heyeti katıldı.

Heyetimizin ilaç fabrikası ziyareti.

Ertesi gün Cuma namazı için Nileon camiine gidildi. Cuma hutbesi Yemen eski Başbakanı tarafından verildi. Namazdan önce MÜSİAD heyeti Abdulmecid Zendani tarafından kabul edildi. Daha sonra Dr. Fatih Hasenein'in vermiş olduğu davete icabeten öğle yemeği için evine gidildi ve orada Sudan Dış Ticaret Bakanı Sn. Osman El Hadı İbrahim, Dış Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Sn. Ahmed Al Tigani, İslam Kalkınma Şirketi Genel Müdürü Sn. Münir Al Hakim ve çok sayıda Sudanlı işadamları ile işbirliği için Sudan-Türkiye İşadamları Konseyi oluşturuldu. Türkiye tarafından üye olan isimler;

Büyükelçimizle beraber

Yusuf Cevahir	Aydın Hacı AbdullaHoğlu
Hasan Tokul	Mustafa İnan
Mehmet Bayrak	İsmet Öktem
Mahmut Önügüren	Esat Öktem
Ahmet Ertok	Savaş Uslu
Hikmet Akın	Mustafa Kahraman
Sadiq Ahmed Nimr	Ercüment Cevahir
Ali Bayramoğlu	Haluk Maraş
Mehmet Şahin	Sait Kılıç
Fahri Cevahir	Niyazi Gür

Konseyin Başkanlığına Dr. Abdullah Saydı Ahmed seçildi ve bu işadamları Konseyi'nin ilk toplantısının 5.5/1998 saat 14:00'de Dr. Fatih Hasanin'in ofisinde yapılmasına karar verildi. Toplantıda Sudan Eski Başbakanı Sn. Cuzuri Dafallah'ın başkanlığında bir Türk-Sudan Dostluk Cemiyeti'nin kurulduğu öğrenildi.

Cumartesi günü öğleden önce Sudan Serbest Bölge İdaresi Genel Müdürü Sn. Mohamed Abbas Mohamed ile görüşüldü ve Sudan'da iki büyük Serbest Bölge (Kızıl Deniz Serbest Bölgesi ve Al Gaili Serbest Bölgesi) hakkında detaylı bir şekilde bilgi alındı, yabancı iş adamları ve yatırımcıların bu iki serbest bölgeden nasıl istifade edebilecekleri üzerinde tartışıldı.

Öğleden sonra Maliye Bakanlığına gidildi ve orada Sudan Devlet Bakanı ve yerel ekonomiden Sorumlu Bakan Dr. İzzeddin Hasan, Yatırım Teşvik İdaresi Genel Müdürü Dr. Khalid Mohamed Sayed ve Eski Dış Ticaret Bakanı ve Milletvekili Dr. Tagelsir Mustafa ile görüşüldü ve bu toplantıda Sudan'daki yatırım teşvik kanunları hakkında geniş bir şekilde bilgi ve gerekli dökümanlar alındı.

Akşamleyin Sn. Yusuf Cevahir'in Sudanlı ortağı tarafından verilen akşam yemeği için evine gidildi. Çok sayıda Sudanlı işadamlarının bulunduğu yemekte ikili görüşmeler yapıldı.

Nilein Bankası genel müdürü heyetimize hediye takdim ederken

Pazar günü öğleden sonra Sanayi Bankası Kalkınma ve Ticaret Şirketi'nin vermiş olduğu öğle yemeği ve Nil Turu davetine gidildi ve orada ev sahipliği yapan şirketin Genel Müdürü Sn. Abdel Gadir Mohamed, El Nilen Sanayi Kalkınma Bankası Grubu'nun Genel Müdürü Sn. Badreldin Mahmoud Abbas ve çok sayıda Sudanlı işadami her türlü işbirliğine hazır olduklarını açıkladılar. Afrika Kalkınma Bankası'nda Çin, Hindistan, Amerika, bütün Avrupa, bütün Afrika Ülkeleri ve eski sosyalist blok ülkelerinin dahi bu bankaya üye olduklarını ifade ederek Türkiye'nin üye olmamasından yakındılar ve toplantı sonunda her iki taraf birbirlerine sembolik hediyeler takdim etti.

MÜSIAD'dan Sudan iş gezisine katılan üyelerimiz çeşitli iş bağlantıları yaptılar.

Türkiye - Sudan Dış Ticareti

I. Sektörel İhracat

1) Tarım Ürünleri İhracatımız

Sudan'a yönelik genel ihracatımız 1996 yılında bir önceki yıla göre değer bazında % 21 artarak 21.455 milyon \$ seviyesine, aynı dönemde tarım ve hayvancılık ürünleri ihracatımız ise değer bazında % 17 azalarak 4.998 milyon \$ seviyesine düşmüştür. Sözkonusu ülkeden ithalatımız ise 1996 yılında bir önceki yıla göre % 59 azalış göstererek 6.183 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir.

SUDAN'A YÖNELİK TARIM ÜRÜNLERİ İHRACATI

MADDELER	1994		1995		1996		DEĞİŞİM %
	MIKTAR	DEĞER	MIKTAR	DEĞER	MIKTAR	DEĞER	
Kuru mercimek 0713.40	22.663	6.482	8.735	3.908	10.178	4.318	10
Buğday Unu 1101.00	32.554	5.786	663	107	0	0	-100
Gliserin 1520.90	0	0	60	116	0	0	-100
Tatlı bisküvi ve gıfretleri 1905.30	99	141	1	1	12	24	2.300
Diğer ekmekçi mam 1905.90	4	6	35	47	0	0	-100
Diğer reçel jöle 2007.99	0	0	31	66	0	0	-100
Canlı mayalar 2102.10	334	784	79	197	160	361	83
TARIM ÜRÜNLERİ İHRACATI		13.378		6.026		4.998	-17
GENEL İHRACAT		22.861		17.660		21.455	21
GENEL İTHALAT		10.953		14.967		6.183	59

Miktar: Ton Değer: 1000 \$

Diğer taraftan, sözkonusu ülkeye yönelik ihracatımızda tarım ürünlerinin payı, 1995 yılında % 34, 1996 yılında ise % 23 seviyesine inmiştir.

Yukarıdaki tabloda, tarım ve hayvancılık ürünleri genel ihracatımız ile Sudan'a yönelik toplam ihracat ve ihracatımızdaki önemli ürünler yer almaktadır.

2) Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri İhracatımız

Tekstil ve Konfeksiyon ürünleri ihracatımıza ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

SUDAN'A YÖNELİK TARIM ÜRÜNLERİ İHRACATI				
\$				
MADDE	1994	1995	1996	%
ELYAF	2.562	0	0	
MENSUCAT	93.439	3.499	41.798	1.094.57
ÖRME-DOK. KONF.	216.901	327.513	77.452	-76.35
DERİ ve DERİ MAM.	6.187	0	2.855	
AYAKKABI	2.760	96	22.765	12.196.38
TOPLAM	321.849	331.108	234.870	-59.27
GENEL TOPLAM	7.126.131.483	8.976.953.799	9.274.228.276	9.31
ÜLKENİN PAYI	0 %	0 %	0 %	

Sudan'a tekstil, konfeksiyon, deri ve deri mamülleri ihracatımız 1994 yılında 322.000 \$ iken, 1995 yılında artış göstererek 331.000 \$ olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında ise, sözkonusu ihracatımız bir önceki yıla nazaran % 59 azalarak 135.000 \$ olarak gerçekleşmiştir.

Anılan ülkeye yönelik tekstil, konfeksiyon, deri ve deri mamülleri ihracatımız içerisinde 1996 yılında en büyük kalem örme, dokuma, konfeksiyon daha sonra mensucat, ardından ayakkabı ve daha sonra deri ve deri mamülleri oluşturmaktadır.

3) Sanayi Ürünleri İhracatımız

Türkiye-Sudan Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Bakanlar Komisyonu Altıncı Dönem Protokolü kapsamında belirtilen hususlarında bir gelişme olmakla birlikte, bu ülkeye yönelik ihracatımızdaki önemli maddeler ve ihracat değerleri aşağıda verilmektedir.

		1995 1.000 \$	1996 1.000 \$
7214	<i>Demir Çelik Çubuklar</i>	3.733	6.223
7216	<i>Demir veya Alaşimsız Çelikten Profiller</i>	648	1.311
7325	<i>Demir Çelikten Döküm Yoluyla Yapılan Eşya</i>	9	461
2522	<i>Sönmemiş Kireç</i>	0	79
3401	<i>Sabunlar, Yüzey Aktif Müstahzarlar</i>	918	940
8433	<i>Hasat, Harman Makinaları</i>	510	1.092

Sudan'da Depolama ve Nakliye İmkanları

Gerek gıda, gerekse diğer sektörlerde depolama imkanı sağlanmış olup, toplam depolama kapasitesi:

• Toplam	7587 Ünite
• Arzedilen kapasite	5.451 M/T
• Kullanılan kapasite	4.527 M/T
• Kapasite yüzdesi	% 83

Kara nakliyesi:

• Özel şirketlere ait kamyon adedi:	1558
• Şahıslara ait kamyon adedi:	5000
• Yakıt tankerleri:	1201
• Otobüs:	3500
	Toplam 11259

Nehir nakliyesi:

• Mevcut hatlar	Suki - Ruseiris	280 km
	Malakal - Naser - Gumbeila	586 km
	Malakal - Bentiu	210 km
	Dongola - Karma Al - Nuzul	60 km
• Planlanan Hatlar	Dongola - Akasha - Wadi Halfa	
	Khartoum - Sennar	
	Khartoum - Atbara	
	Sennar - Ruseiris	

Hava Nakliyesi:

- Milletlerarası hava alanları: 3 Khartoum - Dongola - Port Sudari
- Milli Hava Alanları 10 Atbara - Merowe - Kassala - El Obeid - Juba - Wau - Malakal - Gineina - Nivala - Ruseiris
- İnşa halindeki havaalanları: 2 El Fashir - Halfa
- Milli taşıyıcı: SUDAN HAVA YOLLARI - IATA Üyesi

KHARTOUM - ISTANBUL - KHARTOUM SEFERLERİ

Sudan'da Önemli Adresler

T.C. Sudan Büyükelçiliği

Turgut Serdaroğlu (Büyükelçi)

Tel.: +249 - 11 - 467 737 / 471 197

Fax: +249 - 11 - 451 197 / 472 542

Sudan Büyükelçiliği - Ankara

Hasan Adam Omar (Büyükelçi)

Tel: +90 - 312 - 441 38 84 / 85

Fax: +90 - 312 - 441 38 86

Sudan İşadamları ve İşverenler Federasyonu

Tel: +249 - 11 - 471 761

Fax: +249 - 11 - 471 720 / 471 762

Sanan For Promotion Of Investment & Business

Dr. Tagelsir Mustafa Abdelsalam

Tel: + 249 - 11 - 777 286

Fax: +249 - 11 - 777 289

Ticaret Odalar Birliği

El Tayeb Ahmed Osman

Tel: +249 - 11 - 777 771

Fax: +249 - 11 - 777 520

El Nilein Industrial Development Bank Group

Bardeldein Mahmoud Abbas

Tel: +249 - 11 - 771 208

Fax: +249 - 11 - 780 776

Sudan Serbest Bölge

Mohammed Abbas Mohammed

Tel: +249 - 11 - 272 981

Fax: +249 - 11 - 271 485

Yerel Ekonomi ve Maliye Bakanı

Dr. Izz el Din Ibrahim Hasan

Tel: +249 - 11 - 770 917 / 781 704

Fax: +249 - 11 - 770 282

Public Investment Promotions Administration

Dr. Khalil Mohamed Sayed

Tel: +249 - 11 - 771 063 / 782 864

FaxX +249 - 11 - 770 156

Hasanen For Ser. Co. Ltd.

Dr. Fatih Ali Hasanein

Tel: +249 - 11 - 472 801

Fax: +249 - 11 - 477 64

The Industrial Bank Development & Trade Co.

Abdel Gadir Modawi M.

Tel: +249 - 11 - 776 555 / 786 724

Fax: +249 - 11 - 777 142

Afro Star Trading & Investment Co.

Mehmet Bayrak

Tel: +249 - 11 - 468 930

Fax: +249 - 11 - 468 930

Dış Ticaret Bakanlığı Müsteşarı

Ahmed Al Tiganı

Tel: +249 - 11 - 777 984

MÜSİAD'IN
FRANSA İŞ GEZİSİ
(5-9 Mart 1998)

Hazırlayan

Serdar Çam

MÜSİAD Genel Sekreter Yardımcısı

IV. BÖLÜM
FRANSA
GEZİ RAPORU

FRANSA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

BAŞKENTİ	: Paris
YÜZÖLÇÜMÜ	: 543.965 Km ²
NÜFUSU (1995)	: 58 Milyon
KONUŞULAN DİL	: Fransa
GYİH (1995)	: 1.544 Milyon Dolar
KİŞİ BAŞINA GSYİH (1995)	: 26.620 Dolar
ENFLASYON ORANI (%) (1995)	: % 2
PARA BİRİMİ VE PARİTESİ	: Fransız Fransı (FF)
1 \$ = 5.8 FF (Haziran 1997)	
DIŞ TİCARET (1995)	

1. GENEL DIŞ TİCARETİ

İHRACAT	: 272 Milyar Dolar
İTHALAT	: 265 Milyar Dolar
DENGE	: 7 Milyar Dolar
HACİM	: 537 Milyar Dolar

2. TÜRKİYE İLE DIŞ TİCARETİ

İTHALATIMIZ	: 1.996 Milyon Dolar
İHRACATIMIZ	: 1.033 Milyon Dolar
DENGE	: -963 Milyon Dolar
HACİM	: 3.029 Milyon Dolar

3. TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİNDE FRANSA'NIN YERİ

TOPLAM İHRACATIMIZ İÇİNDE PAYI	: % 4,77
TOPLAM İTHALATIMIZ İÇİNDE PAYI	: % 5,60

4. FRANSA'NIN DIŞ TİCARETİNDE TÜRKİYE'NİN YERİ

TOPLAM İHRACATI İÇİNDE PAYIMIZ	: % 0,74
TOPLAM İTHALATI İÇİNDE PAYIMIZ	: % 0,39

BAŞLICA İHRAÇ MADDELERİ (1995)

1. GENEL İHRACATI	: Otomobil ve Kara Taşıtları, Elektrikli ve Elektronik Aletler, Gıda Ürünleri, Mekanik Yapı Malzemeleri, Kimyasal Ürünler, Gemi, Uçak ve Silahlar
2. TÜRKİYE'YE İHRACATI	: Uçaklar ve Diğer Hava Taşıtları, Kimyasallar, Ulaştırma Teçhizatı ve Aksamları, Kimyasal Ürünler, Dökme Demirden Borular

BAŞLICA İTHAL MADDELERİ (1995)

1. GENEL İTHALATI	: Otomobil ve Kara Taşıtları, Elektrikli ve Elektronik Aletler, Mekanik Yapı Malzemeleri, Gıda Ürünleri, Kimyasallar, Petrol ve Doğal Gaz, Tekstil ve Giyim
2. TÜRKİYE'DEN İTHALATI	: Deri ve Köselöden Giyim Eşyası, Tekstil Ürünleri, Fındık, Renkli Televizyon Alıcıları, Buzdolabı

İHRACATINDA BAŞLICA ÜLKELER (1995) : Almanya, İngiltere, İtalya, BEB, ABD

İTHALATINDA BAŞLICA ÜLKELER (1995) : Almanya, İngiltere, İtalya, BLEB, ABD

GENEL GÖZLEMLER

Gerek gezi öncesi hazırlık aşamasında gerekse gezi esnasında Fransız kurum ve kuruluşların destek ve yardımları önemli ölçüde sağlandı. Fransa'nın İstanbul Başkonsolosluğu, Türk-Fransız Ticaret Odası, Ticaret Müsavirliği, T.C. Paris Büyükelçiliğimiz gibi kuruluşlara gezinin başarılı olmasına önemli katkı sağlamalarından dolayı teşekkürlerimizi bu rapor vesilesi ile bir kez daha tekrarlamak isteriz.

Fransa'daki iş dünyası MÜSİAD'ı yakından tanımakta ve gücünü bilmektedir. Hemen hemen her kesimden birçok işadamı Türkiye ile ticaret ve yatırım konularında çalışmak üzere MÜSİAD üyeleri ile işbirliği içine girme arzusu içinde oldukları dikkatimizi çeken önemli bir husustur. Ayrıca Türkiye'nin yanısıra Orta Doğu ülkeleri ve Orta Asya Cumhuriyetleri için güçlü ortaklıkların oluşturulabileceği inancına sahipler.

Bu nedenle, Fransa İş gezimiz sonrası MÜSİAD üyelerinin Fransız girişimcileri ile buluşturulması konusunda Paris'de bir çalışma başlatıldı.

Avrupa'da Yerleşik Türk İşadamları ve İş Bağlantıları

Fransa iş gezimiz vesilesi ile gerek Türkiye'den gelen heyet ile gerekse muhtelif Avrupa ülkelerinden gelen Türk işadamları ile tanışma ve iş görüşmeleri yapma imkanı bulundu. 150 kadar Avrupa'daki Türk işadamlarının bir araya gelmesinden doğan somut ithalat ve ihracat bağlantıları doğdu. Fransa'da MÜSIAD üyelerinin ürün taleplerine cevap verebilecek veya ürünlerini pazarlayacak bir şirketin kurulması kararlaştırıldı.

Diğer taraftan, kozmetik ürünlerin satışını yapan bir mağazanın İstanbul temsilciliğinin alınması konusunda bir çalışma başlatıldı; mağazalar zinciri ile belli bir üne ulaşmış bir firmaya yüksek miktarlarda testil ürünlerinin verilmesi anlaşması yapıldı. Ayakkabı boyalarının ithalatı konusunda bir anlaşmanın yapılmasına karar verildi; enerji üretimi konusunda Fransız firmalar ile ortaklıkların oluşturulması konusunda CNPF ile (Fransız İşverenler Federasyonu) görüş birliğine varıldı.

Avrupa'da Yerleşik Türk İşadamları ile toplantı yapıldı

Fransa'nın Türkiye İçin Ticari ve Ekonomik Önemi

Fransa Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu tarafa Türk müteşebbisleri için önemli bir ülke olmuştur. Türkiye'nin jeo-kültürel avantajını değerlendirerek müslüman ülkeler ile işbirliği yapmak isteyen Fransız firmaları için sağlanabilecek destek potansiyelimiz mevcuttur. Bu gücümüzü uluslararası rekabette akılcı ve pratiğe dönük olarak kullanmak mümkündür. Türkiye'de önemli yatırımlara sahip bir ülke olan Fransa'dan bilgi, teknoloji, know-how ve sanayi ithalatına karşılık Türkiye'den sanayi ürünleri, ihracatı ve komşu ülkeler ile ticaret ve yatırım projelerinde işbirliği teklifleri götürülebilir.

MÜSİAD HEYETİNİN TEMASLARI

OECD Nezdinde BIAC İle Görüşme

OECD nezdinde BIAC (Ticaret ve Sanayi Danışman Komitesi), ziyaret edilerek bilgi alış-verişinde bulunuldu. Mart 1962'de kurulan BIAC'ın amacı OECD'ye üye 29 ülkenin iş ve sanayi kesiminin sesini duyurmak, uluslararası politikaların oluşumuna yön vermektir. OECD bünyesinde devletlerarası ticaret ve yatırım kararlarının oluşması sırasında 1000'nin üzerinde uluslararası firma bu teşkilat bünyesinde etkin olmakta. BIAC Direktörü Steven Bate ve yardımcısı Deniz Erocal ile bir görüşme yapan MÜSİAD Genel Başkanı Erol Yarar ve beraberindeki heyet, çalışmalar hakkında bilgi alışverişinde bulundu. Görüşmede MÜSİAD Başkanı Yarar, MÜSİAD'ın 3 bin üyesi, 10 binin üzerinde şirketi, 600 binin üzerinde istihdamı, üyelerinin 7 milyar dolarlık yıllık ihracat kapasitesi ve 24 milyar dolarlık yıllık cirosu ile Türkiye'de ve dünyada tanınmış önemli bir kurum olduğunu belirtti.

ICC - Uluslararası Ticaret Odası'nı Ziyaret

Merkezi Paris'te bulunan Uluslararası Ticaret Odası yöneticileri Ms. Viviane Shciavi ve Mr. Stefani Bertasi ile görüşerek, MÜSİAD'ın Fransa iş gezisi ve ge-

OECD-BIAC ile toplantı

nel faaliyetleri hakkında bilgi verildi. Uluslararası Ticaret Odası Konseyi, ülke grupları bazında temsil edilmekte. Şu anki başkanı Mr. Helmut O. Maucher, Başkan Yardımcısı Mr. Adnan Kassar, Genel Sekreteri Maria Livanos Cattali, Politika belirleyen diğer yönetim birimleri: Pazarlama, reklam ve dağıtım, Bankacılık Tekniği ve Pratiği, Ticari ve Mali Hizmetler, Çevre ve enerji, Sigorta, İletişim ve Bilişim Teknolojisi, Ticaret ve Yatırım, Ulaşım, Vergi, Rekabet ve Telif Haklar gibi politikaların geliştirildiği komisyonlar bulunmakta. Uluslararası Ticaret Odası'nın diğer önemli fonksiyonlarından biri de Uluslararası Ticaret Anlaşmaları'nda tahkim rolü üstlenmesidir.

Fransa Türkiye'deki enerji projelerine MÜSİAD ile birlikte girmeyi teklif etti

Fransa, son bir yıl içinde Türkiye'nin gündeminde ilk sıralara yerlesen enerji sorununun çözümü için üzerinde durulan, enerji projelerinde önemli bir pay almak istiyor. Fransız yetkililer her fırsatta Fransız şirketlerinin Türkiye'deki enerji projelerine olan ilgisini dile getirerek, beklentilerini yansıtıyor ve MÜSİAD'lı işadamları ile bu konuda ortak projeler üzerinde yatırım yapmaya hazır olduklarını vurguluyorlar. Türkiye'deki önemli savunma ihalelerine aktif olarak katılan Fransız şirketlerinin buradaki önemli enerji projelerinde önemli bir pay almak istediği de yetkililer tarafından ifade ediliyor.

CNPF (Fransız İşverenleri Dernekleri Federasyonu)'yi Ziyaret

Fransa'da tüm işadamları derneklerini bünyesinde bulunduran CNPF, MÜSİAD Başkanı Erol Yazar başkanlığında bir heyetle ziyaret edildi. Burada Fransız - Türk

CNPF Fransız İşverenleri Dernekleri Federasyonu'yla bir toplantı

İş Konseyi Başkanı Mr. Christian D'aumaile, Türkiye'den sorumlu Genel Sekreter Isabel Chouvet ve Endüstriyel İşbirliği Departmanı Başkanı Bernard Gruet ile önemli bir toplantı yapıldı. Sözkonusu kuruluş 8 yıl içinde Türkiye-Fransa ile ilgili 61 proje geliştirerek icraata koydu. MÜSİAD ile ilgili çalışmalarını yakından takip ettiklerini ve somut çok önemli 2-3 konuda birlikte eyleme geçmek istediklerini bildiren Mr. D'aumalie, Fransız girişimcileri ile MÜSİAD üyelerini buluşturarak, ortak proje geliştirmede başarılı olunacağına dikkat çekti. Toplantıda alınan kararların takibini yapmak ve CNPF yetkilileri ile görüşmelere devam etmek üzere Fransa'dan ve Türkiye'den karşılıklı olarak heyetlerin gelişi takip edilecek.

Paris Ticaret ve Sanayi Odası'nı Ziyaret

Paris Ticaret ve Sanayi Odası, Paris ve civarındaki bölgeler içinde yer alan 283 bin işletmeyi bünyesinde temsil etmektedir. 120 bin işletme, sahibi tarafından çalıştırılmakta (sıfır ücretli işçi). 120 bin kadarı ise 1-10 arası kişinin çalıştığı işletmeler ve 43 bin kadarı da 10 ile 60 bin arası istihdamı olan, hem ufak hem de çok büyük firmaların (Renault, Peugeot, Alcatel, vb.) yer aldığı gruplar bulunmaktadır. Odanın sektörel dağılımı: yüzde 46.8 hizmet, yüzde 38.6 ticaret ve yüzde 14.6 sanayi grubu. MÜSİAD heyetini karşılayan Oda direktörü Mr. Viviani, heyete bir briefing verdi. Viviani konuşmasında, MÜSİAD'ın ziyaretinden büyük onur duyduğunu ve önemli çalışmaların birlikte yürütülebileceğini bildirdi. Viviani, daha önce Almanya'da yapılan bir çalışmanın metodolojisini kullanarak, aynı çalışmayı yardımcısı Mrs. Ursula ile birlikte Türkiye için başlatabileceğini de söyledi. MÜSİAD ile birlikte Türkiye için bir çalışma grubu oluşturmayı arzu ettiklerini ve bu çalışmanın sonucuna göre 3 ay sonra İstanbul'a Oda başkanı ile birlikte gelerek, bir işbirliği anlaşması metninin imzalanabileceğini de teklif eden Mr. Viviani, MÜSİAD üye profilinin Türkiye'de yatırım yapmak isteyen Fransız işadamları için ideal koşullara haiz olduklarını vurguladı.

Paris Ticaret ve Sanayi Odası direktörü MÜSİAD heyetine briefing verdi

Paris Ticaret ve Sanayi Odası yöneticileri ile MÜSIAD heyeti arasında karşılıklı bilgi alışverişinde bulunuldu.

Paris Sanayi ve Ticaret Odası'nda bir konuşma yapan MÜSIAD Genel Başkanı Erol Yazar, sözkonusu teklife sıcak baktıklarını ve bu konuda üzerlerine düşeni yapacaklarını bildirdi. MÜSIAD üyelerinin ortaklaşa kurduğu birçok yatırım projelerinin bulunduğunu, en son olarak 1 bin 800 ortaktan oluşan konsorsiyum ile enerji dağıtım müesseselerinin ihalelerine girdiklerini ancak ihaleyi kaybettiklerini söyledi. Sözkonusu konsorsiyumun yeni yatırım alanlarına ilgi duyduklarını belirtti.

Paris Ticaret ve Sanayi Odası köklü bir geçmişe sahip ve tarihi bir mekanda bulunuyor

MÜSİAD Heyeti Fransa'da Dünyaca Tanınmış İhtisas Fuarlarına Katıldı

MÜSİAD heyeti Fransa'da Fransız ve Türk işadamları ile ortak yatırım ve ticaret imkanlarını görüşerek, Fransa'da Fromage (Peynir ve Süt Ürünleri Fuarı), Agriculture (Uluslararası Tarım Fuarı), Investier Et Placer (Yatırım Show Fuarı), Premiere Vision Le Salon (Dünyaca Ünlü Tekstil Fuarı), Mod'amont (Aksesuar ve Giyim Yan Sanayi Fuarı), Midec (Ayakkabı Fuarı), Simodec (Vida Kesme Makineleri ve Aletler Fuarı), Sig (Kış Sporları Aksesuarları Fuarı), Automation Europe (Otomasyon Fuarı) gibi dünyaca ünlü tanınmış fuarlara katılarak, Bercy Expo Daimi Gıda merkezini ziyaret etti.

Bercy-Expo Gıda Alım Merkezini Ziyaret

Paris'in Bercy bölgesinde bulunan gıda alım merkezi ziyaret edildi. Yaklaşık dört yıl önce kurulan merkez modern bir hizmet sunmakta. Başta Fransa pazarı olmak üzere Avrupa pazarlarına girmek isteyen firmalar için kurulmuş bir mekan. Firmalar yıllık ücretler ile ofis ve show-room'ları kiralamakta. Bir taraftan ürünlerin tanıtımını yaparken diğer taraftan siparişleri alarak satış yapmakta.

Bu merkezde bulunan firmalar arası da bir iletişim bulunmakta, birbirleri ile ticaret ve yatırım imkanlarını görüşmekteler. Merkezde ayrıca toplantı salonları, laboratuvarlar, gıda ürünlerin hazırlanıp sunulabileceği mutfaklı toplantı mekanları bulunmakta. MÜSİAD'ın Gıda-İçecek Meslek komitesi, MÜSİAD üyelerinin Bercy-Expo merkezinden istifade etmesi hususunda bir çalışma başlattı.

Avrupa'lı Türk İşadamları İle Toplantı

MÜSİAD heyeti, 7 Mart '98'de Paris'te Lafayette Concorde Hotel'de Avrupa'lı Türk işadamları ile biraraya gelerek, Avrupa'daki Türk işadamlarının sorunları, ortak yatırım ve ticari konularda görüş alışverişinde bulundu. MÜSİAD Genel Başkan Yardım-

Bercy Gıda Alım Merkezi

cısı Natic Akyol, toplantıda yaptığı konuşmada MÜSİAD'lı işadamlarının yurtdışına yaptığı gezilerin netice verdiğini belirterek, "New York'ta Cotton and Beyond kurucu, şimdi Almanya'da Franchising sistemi ile ilgili çalışmalarımız devam ediyor. Türkiye, yetişmiş insan gücü ve Avrupa'ya yakın olması münasebetiyle Avrupa'da önemli katmadeğer avantajlarına sahiptir. Avrupa'daki Türk işadamlarını Türkiye'de uygun partnerler bularak, ortak yatırım imkanlarını değerlendirmeliler" dedi. T.C. Paris Büyükelçiliği Ticaret Başmüşaviri Ayşe Öktem de konuşmasında, Türkiye-Fransa ticari ilişkilerinin istenen düzeye ulaşamadığını ifade ederek, Türkiye, Fransa'nın ithalat yaptığı ülkeler arasında 11. sıradaki yer almaktadır. Tanıtıma daha çok ağırlık vermeliyiz, ürünlerimiz ağırlıklı olarak tanıtılmalıdır. Strasbourg-Lyon bölgesi gözardı edilmemelidir. Türk işadamlarının fuarlarda daha aktif olması gerekir. Fransa'nın Türkiye'ye ilgisi büyüktür. Ulaşım ve gelişen iletişim ağı ile Fransa Türkiye ile beraber yatırıma gidebilecek konumdadır.

MÜSİAD Başkanı Yarar: "21. yüzyılda savaşlar silahla değil, bilgi ile olacak"

MÜSİAD Başkanı Yarar, konuşmasında 50 yıl öncesinde -2. Dünya Savaşı'nda birbirlerini yok etmeye çalışan Avrupa ülkelerinin bugün rekabeti dahi bırakarak, işbirliği içine girdiklerini söyledi. Globalleşen dünyada uluslararası entegrasyonun önemine dikkat çeken Yarar, şunları söyledi: "Entegrasyonun önüne geçen

TÜRKİYE-FRANSA İLİŞKİLERİ

1- ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

Ticaret ve Ödeme Anlaşması	: 31 Ağustos 1946
ÇVO Anlaşması	: 5 Ocak 1989
Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması	: 11 Şubat 1992
Turizm İşbirliği Anlaşması	: 13 Nisan 1992
Standardlar Alanında İşbirliği Anlaşması	: 4 Şubat 1993
Denizcilik Anlaşması	: 5 Eylül 1996
Türkiye-Fransa III. Dönem KEK Toplantısı	: 15 Ocak 1993

2- TİCARİ İLİŞKİLER

Yıllar İtibariyle Dış Ticaret (Milyon Dolar)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
1992	809,3	1.350,8	-541,5	2,16
1993	771,3	1.952,3	-1.181,0	2,72
1994	850,8	1.458,2	-607,4	2,30
1995	1.033,3	1.995,8	-962,5	3,02
1996	1.042,0	2.679,8	-1.637,8	3,72

gerileyecektir. dünyada savaşız bir dönem başlamıştır. Silahsızlanma birinci gündemdir. Dünyada ekonomik sınırlar kalkacak; para, mal ve insan çok dolaşacak, ancak bilgi o kadar kolay dolaşmayacak. Birçok araştırma merkezleri var, savaşlar artık bilgi düzeyinde olacak. İşadamları işi ile ilgili yeterli bilgiye sahip değilse malını satamaz.

Türk-Fransız İlişkileri Yaklaşık 500 Yıl Öncesine Dayanıyor

Türk-Fransız ilişkileri yaklaşık 500 yıl önce -16. Yüzyılda- beklenmedik bir zamanda kuruldu ve bir ittifaka dönüştü. Fransa, 1536 yılında Osmanlı ile bir "Barış, Dostluk ve Ticaret Antlaşması" yapılması girişiminde bulunmuş, bununla kapitülasyonları elde etmek istemişti. Ancak bu tasarı iki taraflı bir anlaşma niteliğinde olduğundan kabul edilmemiştir. Çünkü kapitülasyonlar Sultan'ın tek taraflı bir "atıfet" idi. Fransa'ya ilk ayrıcalıklar 2. Selim tarafından, Kıbrıs'ın fethi hazırlanırken, Fransa'nın adanın sahibi Venediklilere yardım etmesini önlemek için 1569'da bahşedilmişti. 19. Yüzyılda Türklerle işbirliğini geliştirerek, Rusya'nın güneye inme politikasına İngiltere ile birlikte karşı çıkıp, 1854-55'te Kırım Savaşı'nda Osmanlı ile yanyana savaşacak ve 1856 Paris Barış Konferansı'nda onun toprak bütünlüğü için güvence verecek ve Avrupa Topluluğu'na alınmasını kabul edecekti.

Osmanlı'nın yıkılacağını anlayan Fransa, 1830'da Cezayir'i, 1881'de Tunus'u işgal için emeller besledi. Birinci Dünya Savaşı'nda İttifak devletlerinin yanında yer alan Fransa, Türkiye'nin topraklarını paylaşma planları yaptı. Bu savaş Fransa'nın Türklerle ikinci ve son savaşı oldu. Kurtuluş Savaşı'nda da Rusya'dan sonra çekilen ikinci devlet Fransa'dır. 1921'de Türkiye ile Ankara Önbariş Anlaşması'nı imzalayan Fransa, 1939'da Hatay'ın Türkiye'ye verilmesini kabul ederek, Türkiye-Fransa-İngiltere ittifakı imzalandı.

Ekonomik İlişkilerde Tarihi Rekor

Geçmişten gelen ilişkiler ile Türkiye ile Fransa son birkaç yıl içinde önemli ekonomik partnerler haline gelmiş ve son kırk yılda ikiye katlanan ticari ilişkilerinin düzeyi, coğrafi yakınlık, birbirini tamamlama ve büyüyen ekonomik entegrasyonun etkileri altında ilişkileri dikkate çeken bir ivme kazanmıştır. 1996 yılında 4 milyar dolar civarında gerçekleşen yıllık ticaret hacmi tarihi bir rekor kırmış, ve 1991 yılına kıyasla yüzde 71'lik bir artış kaydetmiştir. Türkiye bu konumuyla Çin, Rusya, Güneydoğu Asya ülkeleri, Orta ve Doğu Avrupa ve Latin Amerika ülkelerinin önüne geçerek, Fransa'nın 15.'nci müşterisi konumuna gelmiştir.

Türkiye'deki Yabancı Sermayenin Yüzde 13'ü Fransızlar'ın

Son yıllarda Fransa'nın Türkiye'den almış olduğu ihalelerin gitgide artan bir kısmında teknoloji transferi ve sınaî işbirliği şartları bulunmaktadır. Son 10 yılda

Fransız-Türk İş Konseyi Eş Başkanı Mr. Christian D'aumale Türkiye'yi çok yakından tanıyor.

Fransa, Türkiye'ye eğitim, sağlık, çevre, ulaştırma ve enerji gibi öncelikli sektörlerdeki büyük altyapı projelerini finanse etmek için 1 milyar Frank civarında yardım kredisi sağlamıştır. Türkiye'deki yabancı sermayenin yüzde 13'ü Fransız firmaları tarafından geliştirilmiş olup, bu netice Fransa'yı, Türkiye'deki yabancı yatırımcı ülkeler arasında ikinci sıraya, yatırım müsaadeleri konusunda ise birinci sıraya yerleştirmektedir. Türkiye'de yatırım yapmış olan Fransız firmalarının sayısı 200 civarındadır. Bunların arasında Renault, Alcatel, Schneider, Ciments, Lafarge ve Carrefour'u saymak mümkündür.

Fransa KOBİ'lere Önem Veriyor

Türkiye'de yatırım yapma kararı almış olan Fransız orta ve küçük boy işletmeler çok olmasına rağmen, bugün yatırım yapanların sayısı henüz azdır. 1996 Mayıs ayında İstanbul'da gerçekleştirilen Fransa '96 Fuarı'nın en büyük hedefi KOBİ'leri harekete geçirmektir. 200'e yakın Fransız katılımcıdan yüzde 60'ının Fransa'dan ilk defa gelmiş bulunan küçük ve orta boy işletme olması dikkat çekicidir.

Politik, kültürel ve coğrafi bağlarının ötesinde Fransa ve Türkiye ikili ekonomik ilişkilerini orta ve uzun dönemli bir perspektife yerleştirmişlerdir.

Türkiye-Fransa Dış Ticareti

Türkiye'nin Fransa'ya ithalatı 1.996 milyon dolar, ihracatımız 1.033 milyon dolar, **denge** -963 milyon dolar. **Türkiye dış ticaretinde Fransa'nın yeri:** Türkiye'nin toplam ihracatı içinde Fransa'nın payı yüzde 4,77, toplam ithalattı içindeki payı ise yüzde 5,60. **Fransa'nın dış ticaretinde Türkiye'nin yeri:** Fransa'nın toplam ihracatı içinde Türkiye'nin payı yüzde 0,74, toplam ithalatı içinde Türkiye'nin payı yüzde 0,39. Fransa, Türkiye'ye uçaklar ve diğer hava taşıtları, kimyasallar, ulaşım teçhizatı ve aksamı, kimyasal ürünler, dökme ve demirden borular ihraç ederken, Türkiye'den deri ve köseleden giyim eşyası, tekstil ürünleri, fındık, renkli televizyon alıcıları, buzdolabı ithal etmektedir.

FRANSA'NIN GENEL EKONOMİK YAPISI

1993 yılında durgunluk yaşayan Fransız ekonomisi, 1994 yılında hızlı bir canlanma kaydetmiş, tüketim ve yatırımların artması, dış talebin canlılığı, buna bağlı olarak stokların yenilenmesi sonucunda, 1995 yılına geldiğinde ekonominin canlılığını koruyacağı izlenimini vermiştir. 1995 yılı, tüm OECD ülkelerinde olduğu gibi, Fransız ekonomisinde de yavaşlamanın kaydedildiği bir yıl olmuş. Sosyal ve mali alanda yaşanan belirsizlik ortamı gelir seviyesine yansımış. 1994 yılında yüzde 2,8 oranındaki büyüme hızı, 1995 ve 1996 yıllarında azalarak, sırasıyla yüzde 2,2 ve yüzde 1,3 olarak gerçekleşmiştir.

G7'lerde GSYİH Artış Hızı (%)

	1994	1995	1996
ABD	3,5	2,0	2,4
JAPONYA	0,7	1,3	3,7
ALMANYA	2,9	2,0	1,4
FRANSA	2,8	2,2	1,3
İTALYA	2,1	2,9	0,7
İNGİLTERE	3,9	2,6	2,3
KANADA	4,6	1,9	1,3

Kaynak: OECD

Fransa'da Ekonominin Finansmanı

Oçak 1994'de kurulan Para Politikası Konseyi her yıl, Fransız Merkez Bankası tarafından kendisine tanınan en önemli görev olan fiyatların sabit kalması için alınması gereken tedbirleri saptamaktadır. Nihai hedef enflasyon oranının yıllık yüzde 2'yi geçmemesidir. Bunun için iki amaç belirlenmiştir. Avrupa Para Sistemi içindeki kur mekanizması çerçevesinde Fransız Frangı'nın istikrarlı olması ve parasal büyüklüklerin yılda ortalama yüzde 3 oranında seyretmesi. İç borçlanma tutarı da önemli bir gösterge olarak dikkate alınmaktadır.

1996 yılında reel ortalama faiz oranı yüzde 1.53'e, 1980 yılından sonra en düşük seviyesine inmiştir. Faiz oranlarındaki bu gelişme, mali piyasalarda göstergelerin aniden yükselmesine ve yıl boyunca canlı kalmasına katkıda bulunmuştur. Ortalama olarak, hisse senedi değerlerinde yüzde 15,2'lik artışlar elde edilmiş, bu da hane halkı ve şirketlerin mali açıdan zenginleşmesine yardımcı olmuştur.

Fransa'da "Yabancı Sermaye" Yatırımları

1995 yılında rekor sayılabilecek düzeylere ulaşan Fransa'daki yabancı sermaye yatırımları, sonraki iki yılda, tedricen inişe geçmiş, ve 1995 yılında yeniden yüzde 15 oranında artmıştır. Mevcut rakamlar yatırıma yeniden yönlendirilen kar paylarını kapsamamakla beraber, ABD ve İngiltere'den farklı olarak, Fransa 1994 ve 1995'de OECD ülkeleri arasında, bu ülkelerden sonra üçüncü, dünya sıralamasında ise Çin'den sonra dördüncü sıraya yerleşmiştir.

Fransa'da ve genel olarak OECD ülkelerinde gerçekleştirilen işlemlerin miktarlarına bakıldığında, sanayileşmiş ülkelerin uluslararası yatırımcılar için daha cazip bir bölgeyi teşkil ettikleri görülmektedir. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, 1995 yılında sanayileşmiş ülkelere yabancı sermaye miktarı, tüm dünyada gerçekleştirilen yabancı sermaye yatırımları miktarı olan 316 milyar dolara mukabil, 200 milyar doları aşmaktadır.

Fransa'daki yabancı sermaye yatırımlarında 1995 yılında görülen artış, bu yıl içindeki yabancı sermayeye dayanan firmalardaki tasfiye işlemlerinin önemli ölçüde azalmasından kaynaklanmaktadır. 1994 yılında 43 milyar Frank olan tasfiye edilen firma miktarı, 1995 yılında 32,7 milyar Frank'a inmiştir.

OECD Ülkelerinde Yabancı "Yabancı Sermaye" Yatırımları (Milyar \$)

	1993	1994	1995	1990-1995
ABD	43.5	49.9	74.7	258.2
Avrupa Birliği	67.2	64.8	103.8	468.3
Fransa	12.1	11.0	13.0	72.1
Diğer OECD	17.9	27.0	26.4	136.9
Toplam OECD	128.6	141.7	204.9	863.3
Toplam Dünya	210.3	231.0	316.4	1278.6

Kaynak: OECD, IMF

Fransa'nın Dış Ticaret Politikası

Fransa, Avrupa Birliği üyesi olması nedeniyle, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Anlaşması'nın 110-166.'ncı maddeleri hükümlerine uygun olarak tespit edilen Ortak Ticaret Politikası ilkelerine uymak durumundadır. Diğer Topluluk -bugünkü adıyla Avrupa Birliği- üyesi ülkeler gibi Fransa'da da dış ticaret politikalarıyla ilgili tüm mevzuatını Ortak Ticaret Politikası'nın uygulamasında gerekli, yüzlerce karar ve yönetmeliğe konu teşkil eden Topluluk müktesebatına uyumlaştırılmış bulunmaktadır.

Sadece bazı kamu güvenliği ve kamu sağlığı ile ilgili alanlarda, AB Komisyonu'nun uygun görüşüyle ve temel ilkelere çelişmeyecek şekilde kararlar alabilmektedir.

Fransa'nın Dünya İle Ticareti

Fransa'nın en önemli ticaret partneri, uzun yıllardan beri olduğu gibi, 1995 ve 1996 yıllarında da Avrupa Birliği olmaya devam etmiştir. 1994 yılında toplam dış ticareti içinde AB ile olan ticaretin payı yüzde 60 iken, 1995 ve 1996 yıllarında yüzde 64'e ulaşmıştır.

1995 yılında Afrika ile olan ticarete az da olsa zayıflama kaydedilmiş, Afrika ülkeleri 1996 yılında dördüncü sıralarını korumuşlardır. Buna karşılık, Asya ülkeleri hızlı biçimde, Fransa'nın ticaretindeki paylarını arttırmaktadırlar. Nitekim, 1993 ve 1994 yıllarında Fransa'nın Asya ülkelerinden ithalatı 65.8 ve 70.6 milyar

FF iken, 1995'de bu rakam 78,3 milyar Frank olmuş; buna mukabil, Fransa'nın ihracatı 68 milyar Franktan, 1995'de yüzde 28'e yakın artış ile 87,0 milyar FF'ye (18 Milyar \$) ulaşmıştır. Bununla birlikte 1996 yılında bu bölgede pazar kaybı olmuş, yüzde 4'lük azalma ile 83,4 milyar FF'lik (12,5 milyar \$) ihracat gerçekleştirilmiştir.

Fransa dış ticaret istatistiklerinde, Doğu Avrupa ülkeleri kategorisinde Türk Cumhuriyetleri, Orta Asya ve Doğu Avrupa ülkeleri, Baltık ülkeleri ve eski Yugoslavya'yı da dahil etmektedir. Fransa'nın AB dışı OECD ülkeleri ile olan dış ticareti açık vermeye devam etmektedir.

Fransa'nın temel tedarikçisi ülkeler arasında başta Almanya gelmektedir. 1995 yılında bu ülke ile olan toplam dış ticareti 100 milyar doları aşmış, ihracatı 250,7 milyar Frank, ithalatı ise 253,4 milyar Fransız Frangı'na ulaşmıştır. AB üyesi ülkeler arasında ikinci sırayı İtalya almakta, daha sonra Belçika-Lüksemburg gelmektedir. Yunanistan 1995 ve 1996 yıllarında 3.063 ve 2.978 milyon Fransız Frangı ile 42.'nci, Türkiye 5.737 ve 6.051 milyon Fransız Frangı ile 33.'ncü sıradalar.

Ürün grubu bazında bakıldığında, İspanya'nın Fransa'nın meyve ve sebze ithalatında ön sıralarda geldiği, meyve-sebzenin yüzde 40'ının bu ülkeden; çeşitli sebze ithalatının yüzde 28'nin Hollanda'dan, tropikal meyvelerinin yüzde 20'sinin ise Fildişi Sahil'nden geldiği görülmektedir. Fransa, badem, fındık ve ceviz ithalatını ise ABD, Türkiye, İran ve İspanya'dan yapmaktadır. Narenciye'nin yüzde 65'ini de Topluluk ülkelerinden yapmaktadır. Tarıma dayalı gıda sanayinde son üç yıldır fazla vermektedir. Bu sektörde de AB ülkeleri imtiyazlı ticaret ortaklarını teşkil etmektedir.

Fransa'nın gerek ithalat, gerekse ihracatında üçüncü sırada bulunan tüketim maddeleri arasında kimyevi ürünler, tekstil, konfeksiyon, ayakkabı, mobilya, ev aletleri yer almaktadır. Türkiye'nin Fransa'ya ihraç ettiği en önemli kategori olan hazır giyimde, 1994 verilerine göre İtalya ön sırada yer almakta, daha sonra da Fas, Tunus, Çin, Portekiz ve Belçika-Lüksemburg gelmektedir.

Paris Türk-İslam Kültür Birlikleri Merkezi Başkanı Abdulkadir Yurtaslan ve yetkilileri ile görüşülerek öğle yemeği yendi

Paris Merkez Camisinde Cuma namazı kılındı.

Faydalı İrtibat Bilgileri

1. Fransa MÜSIAD

Sn. Ayhan Yılmaz

Tel : +33 - 1 - 42 46 08 74

Fax : +33 - 1 - 47 70 34 96

2. Fransa MÜSIAD

Sn. Osman Uyar

Tel : +33 - 1 - 43 66 44 48

Fax : +33 - 1 - 43 66 33 27

3. T.C. Paris Büyükelçiliği

Büyükelçi Tansuğ Bleda (4 Mart 1998 itibari ile yeni Büyükelçi Sönmez Köksal)

Adres : 16, Avenue de Lamballe 75016 Paris

Tel : +33 - 1 - 45 24 42 24 (7 Hat)

Fax : +33 - 1 - 45 20 41 91

4. T.C. Türkiye Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Müşavirliği (Paris)

Sn. Ayşe Öktem

Adres : 16, Avenue de Lamballe 75016 Paris

Tel : +33 - 1 - 45 24 52 24 - 45 25 29 63

Fax : +33 - 1 - 45 20 14 12

5. T.C. Türkiye Büyükelçiliği Basın Müşavirliği (Paris)

Sn. Birsnel Yücel (Bayan)

Adres : 16, Avenue de Lamballe 75016 Paris

Tel : +33 - 1 - 45 24 52 24

Fax : +33 - 1 - 45 25 10 04

6. T.C. Türkiye Başkonsolosluğu (Paris)

Adres : 184, Boulevard Maeshherbas 75017 Paris

Tel : +33 - 1 - 42 27 32 72

Fax : +33 - 1 - 42 27 58 18

7. Paris Ticaret ve Sanayi Odası

Mr. Edouard Viviani

Tel : +33 - 1 - 42 83 70 00

Fax : +33 - 1 - 42 8 78 66

8. Fransa Başkonsolosluğu Ticaret Müşavirliği

Mr. Hulbert Colaris

Adres : Odakule İş Merkezi İstiklal Cad. No:

264 - 288 K. 10 Beyoğlu - İST

Tel : +90 - 212 - 243 53 36 / 39 - 243 10 11

Fax : +90 - 212 - 249 26 53

9. Türk Fransız Ticaret ve Sanayi Odası

Mr. Marc Nezet

Tel : +90 - 212 - 249 29 55

Fax : +90 - 212 - 252 51 71

10. Fransız - Arab Ticaret ve Sanayi Odası

Adres : 93, Rue Lauriston 75116, Paris

Tel : +33 - 1 - 45 53 20 12

Fax : +33 - 1 - 47 55 09 59

11. Air Alfa

Sn. Ahmet Oğraş - Fransa Müdürü

Adres : Farh Cad. No:21 34540 Güneşli -

İSTANBUL

Tel : +90 - 212 - 633 33 48 (9 Hat)

Fax : +90 - 212 - 657 58 70

12. OECD Genel Sekreterliği

Mr. Donald Johnston

Tel : +33 - 1 - 45 24 80 11 - 45 24 80 10

(Direkt)

Fax : +33 - 1 - 45 24 83 49

13. OECD Daimi Temsilciliği

Mr. Akın Alptuna

Tel : +33 - 1 - 45 27 28 24

Fax : +33 - 1 - 45 27 28 24

14. BIAC (OECD nezdinde İktisadi ve Sınai İstişare Komitesi)

Mr. Steve Bate - Mr. Debizhan Eröcal

Adres : 13 - 15 Chaussée Muelte 75116 Paris

Tel : +33 - 1 - 45 27 28 21

Fax : +33 - 1 - 45 27 28 24

15. CNPF International (Uluslararası Fransız İşverenler Konseyi)

Mr. Christian d'Aumale

Adres : 31, Pierre de Serbie 75016 Paris

16. ICC (Uluslararası Ticaret Odası)

Ms. Viviane Schiavi - Mr. Stefano Bertasi

Adres : 38, Cours Albert 1er 75008 Paris

17. CCIP (Paris Ticaret ve Sanayi Odası)

Mr. Viviani

Adres : 27, Avenue de Friedland 75008 Paris

MÜSİAD ARAŞTIRMA RAPORLARI

1. Orta Ölçekli İşletmeler ve Bürokrasi, (Haziran 1993)
2. KİT'lenme ve Özelleştirme, (Ekim 1993)
3. Özelleştirme Paneli, (Ağustos 1993)
4. Türkiye Ekonomisi 1994, (Ocak 1993)
5. 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de Yerel Yönetimler, (Mart 1994)
6. Devletin Borç Krizi İllas - 1999, (Ekim 1994)
  - Yatırım ve İhracat Teşvikleri Paneli, (Aralık 1993)
7. Türkiye'de Tekstil Sektörü'nün Durumu ve Tekstil Makinelerinin İmalat İmkanları, (Ekim 1994)
8. Economic Cooperation Among Islamic Countries, (November 1994)
9. İş Hayatında İslam İnsanı, (Aralık 1994)
10. İslam Ülkeleri Arasında Ekonomik İşbirliği, (Aralık 1994)
  - 21. Yüzyılda Türkiye'nin Hedefleri, (Kasım 1994)
11. Türkiye Ekonomisi 1995 (Ocak 1995)
12. The Turkish Economy 1995, (July 1995)
13. Türkiye Ekonomisi 1996, (Ocak 1996)
14. 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Enerji Politikası (Şubat 1996)
15. GAP'ın Yıldızı: Şanlıurfa ve MÜSİAD Tekstil-Deri-Halı-Ayakkabı Meslek Komitesi nin 4. Genişletilmiş İstişare Toplantısı, (Haziran 1996)
16. Yatırım ve İhracat Teşvikleri, (Temmuz 1996)
17. The Turkish Economy 1996, (July 1996)
18. Başbakan Necmettin Erbakan'ın Doğu Asya (İran, Pakistan, Singapur, Malezya ve Endonezya) Gezisi ve MÜSİAD'ın Bosna Hersek Gezisi,
  - 21. Yüzyıla Girerken Dünyaya Yeni Bir Bakış, (Kasım 1996)
  - A New Perspective of the World at the Threshold of the 21st Century, (Kasım 1996)
19. Pamuk Birliği, (Aralık 1996)
20. MÜSİAD'ın Afrika (Mısır, Libya, Nijerya, Güney Afrika) ve İngiltere İş Gezileri Raporu, (Ocak 1997)
21. Türkiye Ekonomisi 1997, (Ocak 1997)
22. Kıdem Tazminatı Fonu, (Ekim 1997)
23. The Turkish Economy 1997, (July 1997)
24. Amerika Birleşik Devletleri İş Gezisi Raporu, (Temmuz 1997)
25. Avusturya - Macaristan İş Gezisi, (Kasım 1997)
26. 3rd International Business Forum - Country Profiles, (Kasım 1997)
27. Türkiye Ekonomisi 1998, (Ocak 1998)
28. Yönetimde Bizim Boyut, (Şubat 1998)

